

KÂR DAĞITIMI ve MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

PROFIT DISTRIBUTION AND ITS ACCOUNTING

Necmettin GÜNDÜZ*

ÖZ

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda yapılan düzenlemeler ile sermaye şirketlerinde yıllık kâr dağıtımının yapılarak pay sahiplerine dağıtılması esası konmuştur. Şüphesiz ki; yapılacak kâr dağıtımı uygulaması gelişi güzel bir uygulama olmayıp, belirli kurallar dahilinde gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda çalışmamızda, iş hayatımızda çıkan kâr kavramlarının neyi ifade ettiği, kâr dağıtımı ile ilgili temel ilke ve politika neler olduğu ve en önemlisi kârın ne şekilde dağıtılacağı ile kâr dağıtımı aşamasında vergilemenin nasıl yapılacağı soruları açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kâr, Kâr Payı, Genel Kanuni Yedek Akçe

ABSTRACT

Turkish Commercial Law, no. 6102, provides for the annual distribution of corporate profits. No doubt, this distribution is subject to certain rules. In this respect, it is important to clarify what the concept of profit means, what the fundamental principles and policies regarding profit distribution, and most importantly, how profit is distributed and how it is taxed during distribution.

Keywords: Profit, dividend, general legal reserves

* Vergi Müfettişi

1- GİRİŞ

Günümüzde bir veya daha fazla kişinin bir araya gelerek oluşturduğu işletmelerin en temel amacı kâr elde etmektir. Bu amaç doğrultusunda işletme ortakları ekonomik kaynaklarını işletmeye özgüler ve en kısa zamanda yaptıkları yatırımlarının geri dönüşünü artan oranda ya da sabit ödemeler şeklinde almak isterler. Buna ilaveten işletmenin elde ettiği karla yakından ilgilenen bir grup (işletmeye borç verenler, profesyonel yöneticiler, işçiler, devlet, yatırımcılar vb.) daha vardır ki; işletmeye yaptıkları katkılar nedeniyle kendilerini, elde edilen kâr ortak görmektedirler. İşletmelerin faaliyetleri ile ilgili birçok kişi ve kuruluşun olduğu böyle bir durumda elde edilen kârın ne şekilde paylaşılacağı önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ortaya çıkan bu sorunun cevabı, işletmelerin kâr dağıtımını ile ilgili olarak esas sözleşmelere koydukları hükümlerden dolayı işletmeden işletmeye değişmektedir. Bununla birlikte yasal ve idari düzenlemeler ile kar dağıtımına ilişkin olarak asgari yapılması gerekenler ve kârın dağıtılış şekli ortaya konulmuştur.

Yapılan çalışmanın izleyen bölümlerinde, kâr ve kâr payı kavramına, kâr dağıtım politikalarına ve yasal ve idari düzenlemeler doğrultusunda kâr dağıtımının ne şekilde yapılacağına ilişkin ayrıntılı bilgilere verilmiştir.

2- KÂR DAĞITIM POLİTİKALARI

İşletmeler tarafından gerçekleştirilen iktisadi faaliyetler sonucu elde edilen kârın ne şekilde değerlendirileceği önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen kâr ortaklara ve işletme ile ilgili diğer 3'üncü kişilere dağıtılabileceği gibi, bir kısmı veya tamamı dağıtılmayarak işletme tarafından gelecekte yapılacak yatırımların finansmanı için kullanılabilir. Bu doğrultuda işletme yönetimi bir taraftan ortaklara yeterli ve istikrarlı kâr payı dağıtımını amaçlarken, diğer taraftan işletmenin büyümesi ve gelişmesi açısından gerekli olan kaynağın elde edilen kârla karşılanmasını amaçlayabilir. Birbirleriyle zıt bu iki amacın aynı anda gerçekleştirilmesi optimal bir kâr dağıtım politikasını zorunlu kılmaktadır¹

Kâr dağıtım politikası, hesap dönemleri sonunda elde edilecek işletme kârlarının işletme ortaklarına dağıtılması veya işletme içerisinde yatırıma dönüştürülmesiyle ilgili kararları içermektedir. İşletmeler faaliyeti ve çevresinde gerçekleşen tüm durumları dikkate alarak kendileri için optimal kâr dağıtım politikasını seçeceklerdir. Bu doğrultuda işletmeler kar dağıtım politikalarını belirlerken;

- Kanun ve şirket esas sözleşmesinde yer alan hükümleri,
- Ekonomideki gelişmeleri,
- Bulunduğu sektörün koşullarını,
- İşletmenin likidite durumunu,
- İşletmenin yeni yatırım planları ve finansman stratejisini,
- İşletmenin sermaye ihtiyaçlarını
- İşletmenin büyüme hızı

gibi durumları değerlendirmek zorundadır.

¹ Fatih Çoşkun Ertaş, S. Serdar Karaca, Kâr Dağıtımının İlanı ve Gerçekleşmesi Arasında Geçen Sürenin Firma Değerine Etkisi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, S. 47, Temmuz 2010, s. 59

İşletmeler ifade edilen kâr dağıtım politikasını etkileyen unsurları dikkate alarak farklı kâr dağıtım politikaları izlerler. İşletmelerin uygulayabileceği kâr dağıtım politikası türlerine aşağıda sayılan örnekleri verebiliriz.

- Sabit Oranlı Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Sabit Miktarlı Kâr Payı Dağıtım Politikası
- İstikrarlı Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Sabit Miktarda Kâr Payı ve Ek Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Sabit Oranlı Kâr Payı ve Ek Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Her Yıl Artan Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Artık Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Optimal Kâr Payı Dağıtım Politikası
- Uzlaşmaya Dayanan Kâr Payı Dağıtım Politikası

3- KÂR ve YEDEK AKÇE KAVRAMLARI ile KAR DAĞITIM TABLOSU VERİLERİ

3.1- Kâr Kavramları

Bir mal ve hizmet üretiminde elde edilen gelirin maliyetten yüksek olma durumu kâr olarak tanımlanmaktadır.² Kâr, işletmeler için temel amaç olarak ele alınırken, aynı zamanda yönetimin başarısı, işletmenin büyümesi gibi değerlendirmelerde ölçüm aracı olarak kullanılmaktadır. Kâr kelimesi, Farsça kökenli bir kelime olup; sözlük anlamı incelendiğinde farklı kâr kavramlarının olduğu görülecektir. Bu kavramlardan en çok karşımıza çıkanları aşağıda başlıklar altında açıklanmıştır.

3.1.1- Ticari Bilanço Kârı (Dönem Kârı)

Vergi öncesi kâr olarak ta adlandırılan ticari bilanço kârı, Türk Ticaret Kanunu ve Tekdüzen Hesap Sistemi esasları içinde hazırlanan bilançoda yer alan dönem kârını ifade etmektedir. Bu tanıma paralel olarak 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde yapılan tanımda ticari bilanço kârı (dönem kârı), gelir tablosunda vergi ve yasal yükümlülüklerden önceki kâr olarak tanımlanmıştır.

3.1.2- Mali Kâr

Vergi kanunlarında yer alan düzenlemeler sonucunda tespit edilen kâra mali kâr denilmekte olup; genelde verginin matrahını teşkil etmektedir. Bu kapsamda ticari bilanço kârı, vergi kanunlarında yer alan değerlendirme hükümleri, istisna uygulamaları, kazanç tespitine ilişkin hükümler ve zarar mahsubu gibi esaslara göre düzeltilerek mali kâra ulaşılır.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazançla ilişkin hükümleri incelendiğinde mali kârın iki farklı şekilde tanımlandığını görülecektir. Bu tanımlardan ilki olan Kanun'un 38'inci maddesi hükmüne göre mali kâr; teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farka; söz konusu dönemde işletme sahiplerinde ilave edilen değerlerin indirilmesi, işletmeden çekilen değerlerin ise eklenmesi suretiyle bulunacaktır. Mali kârın bu suretle tespit edilmesi sırasında ayrıca; Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazancın tespitinde indirilecek ve indirilemeyecek giderlerine ilişkin hükümlerine uyulacaktır.

² <https://tr.wikipedia.org/>[Erişim Tarihi: 14 Ekim 2015]

Diğer mali kâr tanımı ise Gelir Vergisi Kanunu'nun 39'uncu maddesinde yapılmıştır. Söz konusu madde hükmünde mali kâr; bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat³ ile giderler⁴ arasındaki müspet fark olarak tanımlanmış olup, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin mali kârlarını bu şekilde belirleyecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde belirlenecek kârın doğru olarak tespit edilmesi açısından emtia alım ve satımı ile uğraşan mükellefler hesap dönemi sonundaki emtia mevcudunun değerini hasılatla, dönem başındaki emtia mevcudunun değerini ise giderlere ilave edeceklerdir. Mali kârın bu suretle tespit edilmesinde de ayrıca; Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazancın tespitinde indirilecek ve indirilemeyecek giderlerine ilişkin hükümlerine uyulacaktır.

3.1.3- Safi Kâr

Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 470'inci maddesinde; kâr payının ancak safi kardan ve bu gaye için ayrılan yedek akçelerden dağıtılabileceği hüküm altına alınmış bulunmaktaydı. Aynı Kanun'un 457'inci madde hükmünde ise; 470'inci madde hükmünde yer alan safi karın yıllık bilançoya göre hesap ve tespit olunacağı belirtilmişti. Yine aynı Kanun'un 455'inci maddesi hükmünde ise her pay sahibinin, kanun ve esas mukavele hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtmaya tahsis olunan safi kara, payı nispetinde iştirak edeceği hüküm altına alınmıştı. Öte yandan mülga Türk Ticaret Kanunu'nun muhtelif hükümlerinde safi kâr kavramı yer almakla birlikte söz konusu kavramın tanımı yapılmadığı için uygulamada tereddütlere yol açmıştır.

Bununla birlikte, Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun yerine getirilen 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 519'uncu maddesi hükmüne göre; yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılacağı ifade edilmiştir. Söz konusu kanun maddesinin gerekçesinde ise "Madde, 6762 sayılı Kanunun 466'ncı maddesinden alınmıştır. Ancak, anılan 466'ncı maddenin ifadesi, uygulamada yorum güçlükleri doğurduğundan gerek kelimelerin seçiminde, gerek söz diziminde önemli değişiklikler yapılmış, ancak içeriğe temel olan düşünce ve hükümler değiştirilmemiştir." denilmiştir. Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 466'ncı maddesi hükmünde ise her yıl safi karın yirmide birinin ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar umumi yedek akçe olarak ayrılmasının mecburi olduğu ifade edilmiştir. Belirtilen iki kanun maddesi ve gerekçe dikkate alındığında; Mülga 6762 Sayılı Kanunda yer alan safi kârın 6102 Sayılı Kanun'da yıllık kâr adı altında yer aldığı görülecektir. Diğer taraftan 6102 Sayılı Kanun'un 508'inci maddesi hükmünde yıllık kârın, yıllık bilançoya göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır. İşletmelerin yıllık bilançolarını nasıl oluşturacağına ilişkin açıklamaları içeren 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde ise yıllık kârın bilançoda "590-Dönem Net Kârı" hesabında gösterileceği belirtilmiştir. Buna göre yıllık kâr kavramı ile ifade edilmek istenilen esasında bilançoda yer alan Dönem Net Kârı hesabında yer alan kârdır. Dolayısıyla safi kâr, yıllık kâr ve dönem net kârı kavramları esasında aynı anlama gelmektedir. Nitekim Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 470'inci maddesinde; kâr payının ancak safi kârdan ve bu gaye için ayrılan yedek akçelerden dağıtılabileceğine ilişkin hükmüne karşılık olarak getirilen 6102 Sayılı Kanunun 509'uncu madde hükmünde de kâr payının ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği ifade edilmiştir. Buradan da görüleceği üzere safi kâr kavramı ile dönem net kârı kavramı aynı anlama gelmektedir.

³ Elde edilen hasılat, tahsil olunan paralarla tahakkuk eden alacakları ifade etmektedir.

⁴ Giderler ifadesinden, tediye olunan ve borçlanılan meblağlar kastedilmektedir.

Yapılan açıklamalardan da görüleceği üzere kanun koyucu, mülga 6762 sayılı Kanunda yer alan “Safi Kâr/Kazanç” ifadesi yerine 6102 sayılı Kanun ile “Net Dönem Kârı” ifadesini getirmiştir. Kanun koyucu, yeni Türk Ticaret Kanunu’nda yaptığı bu ifade değişiklikleri ile kâr payı ile ilgili kavram karmaşıklığına son vermiş ve artık ortaklara dağıtılabilecek kar olarak net dönem kârını esas almıştır.

3.1.4- Dönem Net Kârı

1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde dönem net kârı, işletmenin faaliyet dönemine ilişkin vergi sonrası net kâr tutarı olarak ifade edilmiştir. Bu tanıma paralel şekilde, Sermaye Piyasası Kurulu Kâr Payı Rehberi’nde yer alan açıklamalarda; kâr dağıtımı tablosunun hazırlanması sırasında dönem net kârı satırına dönem kârından vergilerin düşülmesi suretiyle bulunan tutarın yazılması gerektiği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte bilançoda mevcut geçmiş yıl zararlarının kapatılmadan kâr dağıtılması mümkün değildir. İfade edilen husus, sermayenin korunması ilkesi gereği olup anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır.⁵Bu nedenle bilançodaki mevcut geçmiş yıllar zararları kapatılmadıkça, genel kurul kâr dağıtımına karar veremeyecektir.

3.1.5- Dağıtılabılır Net

Dönem Kârı: Dönem net kârından varsa geçmiş yıllar zararlarının ve genel kanuni yedek akçenin düşülmesi sonucu bulunan tutar Dağıtılabılır Net Dönem Kârı” olarak adlandırılmaktadır.

3.1.6- Kâr Payı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 507’nci maddesi hükmüne göre; her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, pay oranında katılma hakkına haiz olup; aynı Kanun’un 509’uncu maddesi hükmünde; kâr payının ancak net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği ifade edilmiştir. Söz konusu yasal düzenlemeler dikkate alınarak kâr payı;

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 09.08.2012 tarih ve 28379 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ’inde; net dönem kârı veya serbest yedek akçeler üzerinden ortaklara ve kâra katılan diğer kimselere genel kurulca dağıtılmasına karar verilen tutar olarak tanımlanırken,
- Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 23.01.2014 Tarih ve 28891 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan II-19.1 Sayılı Kâr Payı Tebliğinde; genel kurulca belirlenen politika çerçevesinde hesap dönemi itibarıyla net dönem kârı ve kâr dağıtımına konu edilebilecek diğer kaynaklar üzerinden ortaklara ve kâra katılan diğer kişilere genel kurulca dağıtılmasına karar verilen tutar olarak tanımlanmıştır.

Yukarıda yer alan yasal ve idari düzenlemelerden de görüleceği üzere kâr payı; yalnızca net dönem kârı veya serbest yedek akçeler üzerinden ayrılabilir olup; dağıtılması için genel kurulca karar verilmesi gerekmektedir. Kâr dağıtımı yapılırken kâr payı kavramının daha iyi anlaşılması için önemli kavramlara aşağıda yer verilmiştir:

⁵ Soner Altaş, “Anonim Şirketler”, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013

3.2- Yedek Akçeler

Yedek akçe genel olarak, elde edilen şirket karının dağıtılmayarak şirket bünyesinde bırakılan kısmı olarak tanımlanır. Yedek akçeler ayrılmalarını gerekli kılan kaynaklara göre üçlü bir tasnife tabi tutulabilir:

- Türk Ticaret Kanunu'nun hükümleri uyarınca ayrılan yedek akçeler,
- Şirket ana sözleşmesine dayanarak ayrılan yedek akçeler,
- Genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçeler,

Türk Ticaret Kanunu uyarınca ayrılması gereken yedek akçelere ve bu akçelere ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

3.2.1- Genel Kanuni Yedek Akçe

Türk Ticaret Kanunu'nun 519'uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar yıllık kârın yüzde beşinin "Genel Kanuni Yedek Akçe" olarak ayrılarak ödenmesi⁶ zorunludur. Söz konusu kanun hükmünde yer alan genel kanuni yedek akçe kavramı esasında 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde yer alan 1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramını ifade etmektedir. Bu kapsamda 1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe; ödenmiş/çıkarılmış sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar yıllık kârın (dönem net kârının) yüzde beşi tutarında ayrılacaktır. Kâr dağıtımı sırasında geçmiş yıl zararları mevcutsa 1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe, söz konusu zararın yıllık kârdan düşülmesi sonucu bulunan tutar üzerinden hesaplanacaktır. Şöyle ki; Türk Ticaret Kanunu'nun 519'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasında genel kanuni yedek akçenin sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasında, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmekte veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınmasında kullanılabileceği hüküm altına alınmıştır.⁷Söz konusu hüküm dikkate alındığında geçmiş yıllar zararının yüksek olduğu işletmelerde, geçmiş yıllar zararı düşülmeden yapılacak genel kanuni yedek akçe hesaplaması sonucu bulunan tutar genel kanuni yedek akçenin konuluş amacını karşılamama ihtimaline sebebiyet verecektir.

Diğer taraftan gerek Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 09.08.2012 tarih ve 28379 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ'inde yer alan tablo dikkate alındığında gerekse Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 23.01.2014 Tarih ve 28891 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan II-19.1 Sayılı Kâr Payı Tebliğinin 13'üncü maddesi uyarınca çıkarılan Sermaye Piyasası

⁶ Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 466. maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü bendinde yer alan "% 5 kâr payı ayrıldıktan sonra" ibaresi 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 519'uncu maddesinde "yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra" şeklinde değiştirilmiştir. Söz konusu 519'uncu maddenin gerekçesinde "Madde, 6762 sayılı Kanunun 466'ncı maddesinden alınmıştır. Ancak, anılan 466 ncı maddenin ifadesi, uygulamada yorum güçlükleri doğurduğundan gerek kelimelerin seçiminde, gerek söz diziminde önemli değişiklikler yapılmış, ancak içeriğe temel olan düşünce ve hükümler değiştirilmemiştir." denilmiştir. 519'uncu maddenin gerekçesi dikkate alındığında Kanun koyucunun yorum güçlüğüne sebebiyet veren hususlardan biri olan "% 5 kâr payı ayrıldıktan sonra" ibaresini bilinçli olarak "yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra" şeklinde değiştirdiği anlaşılmaktadır.

⁷ Bu düzenleme ile pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın %10'unun genel kanuni yedek akçeye eklenmesine ilişkin düzenleme hükmü, başlıca amacı başka işletmelere katılmaktan ibaret olan holding şirketler hakkında uygulanmaz. Özel kanunlara tabi olan anonim şirketlerin yedek akçelerine ilişkin hükümler saklıdır.

Kurulu Kar Payı Rehberinde yer alan açıklamalardan genel kanuni yedek akçe hesaplamasında geçmiş yıllar zararının dikkate alınacağı anlaşılmaktadır.

Bu kapsamda 1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe. vasal kavıtlarda ver alan dönem net kârından varsa geçmiş yıllar zararlarının düşülmesi suretiyle bulunan matrahın %5'i alınarak hesaplanacaktır.

1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe düzenlemesine ek olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 519'uncu maddesinin 2'inci fıkrasının (c) bendinde genel kanuni yedek akçe için zorunlu ikinci bir ayırım öngörülmüştür. Söz konusu bend hükmüne göre işletmeler, pay sahipleriyle kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılacak tüm kâr payı tutarlarının toplamından, ortaklığın ödenmiş sermayesinin yüzde beşi düşüldükten sonra bulunan tutarın onda biri tutarında Genel Kanuni Yedek Akçe ayıracaklardır. Söz konusu bentte ifade edilen hesaplamayla bulunacak tutar, yedek akçeye eklenecek bir para olarak nitelendirmesine rağmen bu ayırım 1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe kapsamı dışında ayrı bir kanuni yedek akçe olmaktadır. Bu genel kanuni yedek akçe esasında 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde yer alan 2. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramını ifade etmektedir.

Buna göre. 2. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe: pay sahipleriyle kâra iştirak eden diğer kimselere dağıtılacak tüm kâr payı tutarlarının toplamından. ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesinin yüzde beşi düşüldükten sonra bulunan tutarın onda biri olarak hesaplanacaktır. Öte yandan, net dağıtılabilir dönem kârının tamamının dağıtılmasına karar verilmesi durumunda; sadece bu durumla sınırlı olmak üzere, bu maddede belirtilen genel kanuni yedek akçe, net dağıtılabilir dönem kârından ödenmiş/çıkarılmış sermayenin yüzde beşi düşüldükten sonra bulunan tutarın on birde biri şeklinde oranında ayrılacaktır. Bu durumun bir örnekle açıklaması durumunda ifade edilen husus daha iyi anlaşılacaktır:

Örnek: (X) A.Ş.'nin dönem net kârının 130.000 TL, yıllık karın %5'ine tekabül eden genel kanuni yedek akçesinin 6.000 TL ve ortaklara birinci kâr payının 14.000 TL olarak hesaplandığını ve kalan kâr tutarı olan 220.000 TL'nin tamamının ortaklara dağıtacağını varsayalım. Bu tutarın ona bölünmesi sonucu elde edilecek olan $(220.000/10) = 22.000$ TL bu başlık altında anlatılan genel kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra ortaklara dağıtılacak olan $(220.000 - 22.000) = 198.000$ TL'nin yüzde onuna eşit olmayacaktır. Bununla birlikte 220.000 TL'nin onbire bölünmesi sonucu bulunacak 20.000 TL'lik genel kanuni yedek akçe düşüldükten sonra kalan kar tutarının ona bölünmesi sonucu bulunacak tutar $[(220.000 - 20.000)/10] = 20.000$ kanun hükmünde yer alan yüzde on ifadesini karşılayacaktır.

1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçenin kaynağı dönem net kârıdır. Oysa 2. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçenin kaynağı ise dağıtılacak kârdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 509'uncu maddesinin 2'nci fıkrasında kâr payının ancak dönem net kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla dağıtılacak kâr, geçmiş yıllar kârlarını ve serbest yedek akçeleri de kapsamaması nedeniyle, yıllık kâra nazaran daha geniş bir kavramdır.

Genel Kanuni Yedek Akçeler arasındaki bir başka ayırmada ödenmiş sermayeye ilişkin üst sınırla ilgilidir. Şöyle ki; Türk Ticaret Kanunu'nun 519'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan ödenmiş/çıkarılmış sermayenin yüzde yirmisine ilişkin üst sınır sadece 1. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçe için geçerli olup, söz konusu yasal sınırın aşıldığı durumda dahi 2. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçenin ayrılmasına devam edilecektir. Bununla birlikte 2. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni

Yedek Akçe uygulaması, başlıca amacı başka işletmelere katılmaktan ibaret olan holding şirketleri hakkında uygulanmayacaktır. Ayrıca kâr payının sermayeye ilave edilmek suretiyle pay olarak dağıtılması durumunda da 2. Tertip Yasal Yedek Akçe kavramına karşılık gelen Genel Kanuni Yedek Akçenin ayrılmasına gerek yoktur.

3.2.2- Şirketin İktisap Ettiği Kendi Pay Senetleri İçin Ayrılan Yedek Akçe ve Yeniden Değerleme Fonları

Türk Ticaret Kanunu'nun 520'inci madde hükmü uyarınca şirket, iktisap ettiği kendi payları için iktisap değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayırır. Bu yedek akçeler, anılan paylar devredildikleri veya yok edildikleri takdirde iktisap değerlerini karşılayan tutarda çözülebilirler.

Yeniden değerlendirme fonu ile ilgili mevzuat uyarınca pasifte yer alan diğer fonlar, sermayeye dönüştürüldükleri ve yeniden değerlendirilen aktifler amorti edildikleri veya devredildikleri takdirde çözülebilirler.

3.2.3- Şirketin İsteği ile Ayırdığı Yedek Akçe

Türk Ticaret Kanunu'nun 521'inci madde hükmü uyarınca, yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülleme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir.

3.2.4- Çalışanlar ve İşçiler Lehine Yardım Akçesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 522'nci madde hükmü uyarınca, esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir.

Yardım amacına özgülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alacaktan ibaret olacağı da öngörülebilir.

Şirketin bu amaca özgülediği yedek akçeden başka, yöneticilerden, çalışanlardan ve işçilerden aidat alınmışsa, iş ilişkisinin sonunda, vakıf senedine göre yapılan ayırmadan yararlanamadıkları takdirde çalışanlara ve işçilere hiç değilse ödedikleri tutarlar ödeme tarihinden itibaren kanuni faiziyle birlikte geri verilir.

3.2.5- Serbest Yedek Akçe

Genel kanuni yedek akçelerin sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşan kısmı ile Kanun ve sözleşme gereği ayrılanlar dışında genel kurulca ayrılmasına karar verilen yedek akçeler serbest yedek akçe olarak adlandırılmaktadır.

3.2.6- Kâr Payı ile Yedek Akçeler Arasında İlgisi

Türk Ticaret Kanunu'nun 523'üncü madde hükmü uyarınca, Kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemez. Genel kurul;

- a) Aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse,
- b) Bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa,

Kanun'da ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir. Esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile, genel kurul, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere, bilanço kârından yedek akçe ayırabilir.

3.3- Kâr Dağıtım Tablosu Verileri

Kâr dağıtım tablosu 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde, işletmenin dönem kârının dağıtım biçimini gösteren tablo olarak ifade edilmiştir. Kâr dağıtım tablosu, özellikle sermaye şirketlerinde dönem kârından, ödenecek vergilerin, ayrılan yedeklerin ve ortaklara dağıtılacak kâr paylarının açıkça gösterilmesi ve şirketlerin hisse başına kâr ile hisse başına temettü tutarının hesaplanması amacıyla düzenlenmektedir. Kar dağıtım tablosu 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinin ekinde yer alan format dikkate alınarak hazırlanmakta olup; belirtilen formatta yer alan kavramlardan daha önceki bölümlerde ifade etmediklerimiz aşağıda başlıklar altında açıklanmıştır.

3.3.1- Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler

Dönem kârı üzerinden hesaplanan vergi ve diğer yasal yükümlülükleri kapsar.

3.3.2- Geçmiş Yıllar Zararı

Zararla kapanmış geçmiş faaliyet dönemlerinden gelen zararları ifade eder. Halka açık ortaklıklarda II-19.1 sayılı Kâr Payı Tebliğinin 11'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca, ortaklıkların geçmiş yıllar zararlarının; geçmiş yıllar kârları, paylara ilişkin primler dahil genel kanuni yedek akçe, sermaye hariç özkaynak kalemlerinin enflasyon muhasebesine göre düzeltilmesinden kaynaklanan tutarların toplamını aşan kısmı yazılır.

3.3.3- Ortaklara Birinci Kâr Payı (Temettü)

Dağıtılabilir net dönem kârı üzerinden kar dağıtımı yapacak işletmenin kâr dağıtım politikasında belirlenen oran dikkate alınarak pay sahiplerine dağıtılacak kar payı tutarına "ortaklara birinci kâr payı" denilmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 511'inci madde hükmü gereğince pay sahiplerine dağıtılacak birinci kar payı tutarı; ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payını ihtiva etmektedir.

Bu kapsamda halka açık olmayan sermaye şirketlerinde pay sahiplerine dağıtılacak asgari birinci kar payı tutarı ödenmiş sermayenin yüzde beşine karşılık gelen tutardır. Öte yandan Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-15.1 sayılı "Kar Payı Tebliği"nin 7'nci maddesinde yer alan düzenlemeye göre payları borsada işlem görmeyen halka açık şirketlerin, başlıkların eklenerek hesaplanan net dağıtılabilir dönem kârının %20'sinden az olamayacak şekilde kâr payını tam ve nakden dağıtmaları gerekmekte, taksitle kâr dağıtım imkanları bulunmamaktadır.⁹

⁹ Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-15.1 sayılı "Kâr Payı Tebliği"nin 7'nci maddesinin 3'üncü fıkrası doğrultusunda payları borsada işlem görmeyen ortaklıklar, bu maddenin birinci fıkrasına göre hesaplanan kâr payı tutarının genel kurula sunulacak son yıllık finansal tablolara göre sermayenin yüzde beşinden daha düşük olması veya söz konusu finansal tablolara göre net dağıtılabilir dönem kârının 100.000 TL'nin altında olması durumunda, ilgili hesap dönemi için kâr payı dağıtmayabilir. Bu durum, dağıtmama nedeni ile birlikte Kurulun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde kamuya duyurulur.

3.3.4- Ortaklara İkinci Kâr Payı (Temettü)

Esas sözleşmeyle ya da genel kurul kararı ile ortaklara dağıtılması öngörülen/karar verilen ikinci kâr payı tutarıdır. Ortaklara birinci kar payı, ayrılması zorunlu temel kâr payını göstermekte iken ortaklara ikinci kar payının dağıtılması yasa veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle de genel kurul kararına bağlıdır.

3.3.5- İmtiyazlı Pay Sahiplerine Dağıtılan Kâr Payı

Esas sözleşme hükmüne dayanılarak genel kurul kararı ile imtiyazlı pay sahiplerine dağıtılması öngörülen/karar verilen kâr payı tutarıdır.İmtiyazlı hisse senedi sahipleri, kanuni yedek akçeler ayrıldıktan ve ortaklara birinci kâr payı ödendikten sonra kârdan paylarını alabilirler.

3.3.6- İntifa Senedi Sahiplerine Dağıtılan Kâr Payı

Ortaklığın kurucu ve adi intifa senedi bulunması durumunda, esas sözleşme uyarınca bu paylara dağıtılması öngörülen/kararlaştırılan kâr payı tutarıdır.

3.3.7- Personele Kâr Payı

Esas sözleşme hükmüne dayanılarak genel kurul kararı ile personele dağıtılacak kâr payı tutarıdır.

3.3.8- Yönetim Kuruluna Kâr Payı

Esas sözleşme hükmüne dayanılarak genel kurul kararı ile yönetim kurulu üyelerine dağıtılması kararlaştırılan kâr payı tutarıdır. Türk Ticaret Kanunu'nun 511'inci maddesi uyarınca, anonim şirket yönetim kurulu üyelerine dönem net kârından kâr payı verilebilmesi için, kanuni yedek akçelerin ayrılmış olması ve birinci kar payının ödenmiş olması gerekmektedir. Bu ayırım yapılmadan yönetim kuruluna kar payı verilemeyecektir. Yine dönem net kârı oluşmamış ise, yönetim kurulu üyelerine kar payı verilmez. Diğer taraftan Sermaye Piyasası Kanunu'nun 15'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca yönetim kurulu üyeleri ile memur, müstahdem ve işçilere kârdan pay dağıtılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması şarttır.

3.3.9- Statü Yedekleri

Ana sözleşme uyarınca ayrılması gereken yedekleri kapsar.

3.3.10- Olağanüstü Yedekler (Dağıtılmamış Kârlar)

İşletmede olağanüstü durumlar dikkate alınarak bırakılan yedek veya geçmiş dönemle ilgili dağıtım konusu yapılmayan kârları ifade eder.

3.3.11- Diğer Yedekler

Genel Kurul kararıyla ayrılan diğer yedeklerdir.

3.3.12- Özel Fonlar

Çeşitli mevzuat hükümleri gereği işletmede bırakılan fonlardır.

4- KÂR DAĞITIM SÜRECİ ve KÂR DAĞITIM ŞEKİLLERİ

Türk Ticaret Kanunu'nun hükümlerine göre şirket yetkili organları tarafından bilanço, gelir tablosu ve kârın ne şekilde dağıtılacağına ilişkin teklif, hesap döneminin kapanmasından itibaren üç ay

içinde genel kurulun bilgisine sunulacaktır. Genel kurul bu bilgi dahilinde kârın ne şekilde ve ne zaman dağıtılacağını karara bağlar. Genel kurul tarafından kâr dağıtımına karar verilmiş, ancak kâr dağıtımına ilişkin bir tarih belirlemesi yapılmamışsa pay sahiplerine hemen ödeme yapılması gerekmektedir. Ancak kâr payı ödeme tarihini belirlemeye ilişkin yetkinin genel kurul tarafından yönetim kuruluna bırakılması halinde dağıtımına karar verilen kâr paylarının yıl sonuna kadar dağıtılması gerekmektedir. Diğer taraftan Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki ortaklıklarda kar dağıtımını hesap dönemini izleyen 5'inci ayın sonuna kadar tamamlanmak zorundadır.

İşletmeler farklı şekillerde kâr payı dağıtımını yapabilirler. Kâr dağıtım şekillerini; nakit olarak kâr payı dağıtımı, hisse senedi şeklinde kâr payı dağıtımı ve işletmelerin kendi hisse senetlerini geri alması yoluyla kâr payı dağıtımı şeklinde sıralamak mümkündür.

4.4.1- Nakit Kâr Payı Dağıtımı

Kâr payı ödemelerinin nakit olarak yapılmasıdır. İşletmelerin kâr dağıtımına karar vermeleri ve yeterli likiditeye sahip olmaları durumunda başvurdukları bir yöntemdir. Genelde kâr payı dağıtımı denildiğinde nakit kâr dağıtımı anlaşılmaktadır.

4.4.2- Nakit Olmayan Kâr Payı Dağıtımı

İşletmeler kâr dağıtımını nakit olarak yapmak yerine kar payını borç senedi ile ayın ile veya hisse senedi ile ödeme gibi alternatif yöntemlere başvurabilirler. Böylece hem yasaların ve şirket sözleşmesinde yer alan düzenlemeler doğrultusunda yapılması gereken kâr payı dağıtım işlemi gerçekleştirilecek; hemde işletmenin kasasından nakit çıkmayacaktır. Bu yöntemleri kısaca açıklarsak;

- Hisse senedi şeklinde kar payı dağıtımı özellikle işletmelerin likitide durumlarının yetersiz olduğu dönemlerde başvurdukları bir kar dağıtım şeklidir. Bu yöntemde işletme ortaklarına hak ettikleri kar payı karşılığında bedelsiz hisse senedi verilir. Böylece işletmeden nakit çıkışı olmadığı için yatırımlar için ek bir finansman imkanı ortaya çıkar. İşletme ortakları ise hisse senedi olarak aldıkları kâr paylarını gerek duydukları takdirde paraya dönüştürme imkanına sahip olacaklardır.
- Şirketlerin kendi hisse senetlerini satın alarakta kâr payı dağıtımını yapabilirler. İşletmelerin piyasadaki kendi hisse senetlerini satın alması durumunda, dolaşımda bulunan hisse senedi adedi azalacağı için işletmenin net kârı etkilenme sine karşın hisse başına gelir artacak; hisse başına düşen gelirin yükselmesi, hisse senetlerinin piyasa fiyatını artıracığından ortaklar nakit kâr payı yerine, değer artışı elde edeceklerdir.
- Borç senedi karşılığı kar payı ödeme; İşletme ortaklarına dağıtılması kararlaştırılan kar payının nakit yerine belirli bir vade içeren borç senedi ile yapıldığı kar dağıtım şeklidir.
- Ayın şeklinde kâr payı ödeme; İşletmenin kâr payı ödemesini nakit yerine ürettiği veya başka şekillerde temin ettiği aynı varlıklarla yaptığı kâr dağıtım şeklidir.

5- KÂR DAĞITIMI

5.1- Adi Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı

6098 Sayılı Borçlar Kanununun 620 ve müteakip maddelerinde düzenlenen adi ortaklık iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri oluşum olarak tanımlanmaktadır. Yapılan tanım doğrultusunda adi ortaklık sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa, her ortağın kazanç ve zarardaki payı, katılım payının değerine ve niteliğine bakıl-

maksızın eşittir. Diğer bir anlatımla sözleşmede ortakların kazanç veya zarara katılım paylarından biri belirlenmişse bu belirleme, diğerindeki payı da ifade edecektir. Bir ortağın zarara katılmaksızın yalnız kazanca katılacağına ilişkin anlaşma, ancak katılma payı olarak yalnızca emeğini koymuş olan ortak için geçerli olacaktır.

5.2- Şahıs Şirketlerinde Kâr Dağıtımı

Şahıs şirketleri 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda kolektif ve adi komandit olarak iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan kolektif şirket Türk Ticaret Kanunu'nun 211'inci maddesinde ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla, gerçek kişiler arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı sınırlanmamış olan şirket olarak tanımlanmıştır. Komandit şirket ise Türk Ticaret Kanunu'nun 304'üncü maddesinde, ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla kurulan, şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış ve diğer ortak veya ortakların sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlandırılmış olan şirket olarak tanımlanmıştır. Bu şirket türünde sorumluluğu sınırlı olmayan ortaklara komandite ortak, sorumluluğu sınırlı olanlara komanditer ortak denir. Komandite ortakların gerçek kişi olmaları gerekirken, komanditer ortaklar tüzel veya gerçek kişi olabilirler.

Şahıs şirketlerinin ortaklarının birbirleriyle olan ilişkilerinin düzenlenmesinde sözleşme serbestisi geçerlidir. Bu doğrultuda ortaklar arasındaki kar dağıtımı sözleşmede serbestçe belirlenebilmektedir. Şirket sözleşmesi hükümleri doğrultusunda her ortak, şirketten faaliyet dönemi sonunda gerçekleşen kârdan kendisine düşen payı, istemek hakkına sahiptir. Ortağın kardan kendisine düşen payı alamaması veya eksik alması sonucunu doğuran sözleşme şartları geçersizdir. Aynı şekilde şirket sözleşmesine ortaklardan bir kısmının yalnız kâr payı alacağı veya zarara katılmayacağı yönünde hükümlerin konulması mümkün değildir. Bununla birlikte şirkete sermayesi ile değil de emeği ile ortak olan ortakların zarara katılmayacağı, esas sözleşmede öngörülebilir. Şahıs şirketlerinin sözleşmelerine konulacak hükümlerle ortaklar, kâr ve zarardan kendilerine düşen payın belirlenmesini, şirket sözleşmesiyle veya sonradan alacakları bir kararla, içlerinden birine veya bir üçüncü kişiye bırakabilirler. Bu ortağın veya üçüncü kişinin vereceği kararın hakkaniyete aykırı olmaması şarttır. Söz konusu kararın öğrenilmesinden itibaren üç ayın geçmesi, belirlenen kâr payının ortak tarafından tamamen veya kısmen alınması veya başka bir kimseye devredilmesi, zararın ödenmesine başlanması gibi açık veya zımni kabulü gösteren durumlarda dava hakkı düşer. Kâr ve zararın paylaşılmasına ilişkin karar hakkaniyet kurallarına aykırı olduğu takdirde mahkemece iptal olunur. Bu hâlde kâr ve zarar adi şirket hükümlerine göre (sermayeye bakılmaksızın, ortaklar arasında eşit olarak dağıtılır) paylaşılır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 227'nci madde hükmüne göre yönetici ortaklar, şirketin faaliyet dönemi sonunda finansal tablolarını hazırlayıp imzalar ve ortaklar kurulunun onayına sunarlar. Finansal tablolar ortakların çoğunluğunun onayı ile kesinleşir. Aynı toplantıda kârın dağıtımı da karara bağlanır. Ortaklar, bu kararın kanuna, şirket sözleşmesine, şirket kararlarına veya dürüstlük kuralına aykırı olması hâlinde, kârın kullanılması hakkındaki karar tarihinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilirler.

Ortaklar kurulunun kararı doğrultusunda dağıtılan kârlar, her ortağa nakden ödenebileceği gibi, ortaklık defterinde açılmış bulunan ortaklar cari hesabına alacak yazılmak suretiyle kayden ödenmesi mümkündür. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 312'nci maddesi hükmü doğrultusunda Komandit şirketlerinde komanditer ortak, yıl sonunda gerçekleşen kâr payını ve şirket sözleşmesinde kararlaştırılmış olan faizleri nakden alır. Ancak, koyduğu sermaye herhangi bir sebeple azalmış ise

noksanı tamamlanincaya kadar kâr ve faizi isteyemez. Şu kadar ki, gelecek yıllarda elde edilecek kâr paylarından, sermayenin noksanı tamamlandıktan sonra artan kısımdan önce geçmiş yıllara ait birikmiş faizler ödenir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 313 ve 314'üncü maddesi hükmüne göre; Komandit şirketlerde Komanditer ortaklar, önce aldıkları ve usulüne göre tahakkuk ettirilmiş faizi ve kâr paylarını, şirketin sonradan meydana gelen zararını kapatmak için geri vermeye zorunlu tutulamazlar. Ayrıca Kanun'a ve şirket sözleşmesine göre düzenlenen ve kâr gösteren bir bilanço'ya göre, iyi niyetle aldıkları ancak usulsüz tahakkuk ettirilmiş kâr paylarını veya şirket sözleşmesi ile kabul edilmiş olan faizleri geri vermeye zorunlu tutulamazlar.

Aynı Kanun'un 133'üncü maddesi hükmüne göre, bir şahıs şirketi devam ettiği sürece ortaklardan birinin kişisel alacaklısı, hakkını şirketin bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından ve şirket fesholunmuşsa tasfiye payından alabilir. Henüz bilanço düzenlenmemişse alacaklı bilançonun düzenlenmesi sonucunda borçluya düşecek kâr ve tasfiye payı üzerine haciz koydurabilir.

Şahıs şirketlerinde ortaya çıkan zararlarında ne şekilde karşılanacağı sözleşme ile belirlenebilir. Şirket sermayesi zarar nedeniyle eksilirse ve şirket sözleşmesinde zararın ne şekilde karşılanacağına ilişkin bir hüküm bulunmuyorsa, sermayenin zararla eksilen kısmı gelecek yıllarda doğacak kârlarla kapatılmak üzere şirket defterinde özel hesaplara kaydedilir. Zarar kapatılmadan kar dağıtımının yapılmayacağı tabiidir.

Türk Ticaret Kanunu'nda şahıs şirketlerinin esas sözleşmelerine yedek akçe ayrılması gerektiği yönünde bir hüküm koyma zorunluluğu getirilmemiştir. Bununla birlikte genel muhasebe ilkelerine göre esas sözleşmeye hüküm koymak şartıyla şahıs şirketlerinde yedek akçe ayırımı mümkün bulunmaktadır. Ancak uygulamada şahıs şirketlerinde yedek akçe ayrıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise şahısların müteselsil sınırsız sorumlu olmaları, şirketten sonra icra yoluyla takip edilebilmeleri yanında şirketle birlikte iflaslarının istenebilmesidir. Bu nedenlerle, şirketin yapısı gereği yedek akçe ayrıldığından, yedek akçe kâr dağıtımını etkileyen bir unsur olarak ortaya çıkmamaktadır.⁹

5.3- Sermaye Şirketlerinde Kâr Dağıtımı

5.3.1- Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerde Kâr Dağıtımı

Türk Ticaret Kanunu'nun 564'üncü maddesinde sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin tanımı yapılmış olup bu tanıma göre sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, sermayesi paylara bölünen ve ortaklarından bir veya birkaçı şirket alacaklılarına karşı bir kolektif şirket ortağı, diğerleri bir anonim şirket pay sahibi gibi sorumlu olan şirkettir. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde en az bir komandite ortağın bulunması şart olup bu ortak veya ortaklar şirket borçlarından dolayı sınırsız şekilde sorumlu olacaklardır. Komandite ortakların gerçek kişilerden olması şart olup sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ticaret unvanında komandite ortaklardan en az birinin ad ve soyadının ve "sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket" ibaresinin bulunması şarttır.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, komandit şirketin bir türünü oluşturmakla birlikte adi komandit şirketten en büyük farkı, bu şirkette komanditer ortakların paylara bölünmüş sermayeden hissesine düşen kısmını anonim şirket payları gibi serbestçe devredebilmesidir. Sermayesi pay-

⁹ Nazmi Karyağdı, "Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtım", Ankara, Oluş Yayıncılık, 2008

lara bölünmüş komandit şirketlerin aksine adi komandit şirketlerde, sermaye paylara bölünmediği gibi, komanditer ortakların sermaye paylarını diğer ortakların onayı olmadan devretmesi de mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nun 565'inci maddesi uyarınca, komanditelerin birbirleriyle, komanditerlerin tümüyle ve üçüncü kişilerle hukuki ilişkileri, özellikle şirketin yönetimine ve temsiline ilişkin görev ve yetkileri, şirketten ayrılmaları, komandit şirketlerdeki hükümlere tabi olup bu hususlar dışında aksine hüküm olmadıkça sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler için anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortakların ortaklık kârından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmünde olup, bu nedenle komandite ortağın payına isabet eden kısım komandite ortak bünyesinde ticari kazanç olarak gelir vergisine tabi olacaktır. Öte yandan 5510 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 8'inci maddesinin (1/ç) bendinde sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payının kurum kazancının tespitinde hasılatından indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde kurumlar vergisi, kurum kazancından komandite ortağın kâr payı düşüldükten sonra kalan safi kâr üzerinden hesaplanacaktır.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette kâr dağıtımında öncelikle sözleşmede belirlenmiş olan hükümler dikkate alınacaktır. Yasal olarak sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler yedek akçe ayırmak zorunda değildir. Bu konuda sözleşmede bir hüküm varsa ya da genel kurul tarafından dönem kârından ayrılacağına ilişkin bir karar alınmışsa yedek akçe ayrılabilir.¹⁰

5.3.2- Limited Şirketlerde Kâr Dağıtımı

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 573'üncü maddesinde Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan, esas sermayesi belirli olup; ortakları şirket borçlarından sorumlu olmayıp, sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlü olan ve kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konuda faaliyet gösteren şirket olarak tanımlanmıştır.

Limited şirket ortaklarının sorumluluğu, sınırlı sorumluluk esasına dayanır. Ortaklar sadece taahhüt ettikleri esas sermaye borçlarının ve şirket sözleşmesinde öngörülmüşse ek ödeme ve yan ödeme yükümlülüklerinin ifası ile sorumludurlar. Söz konusu taahhüt ve yükümlülüklerini yerine getiren ortakların sorumluluğu sona erer.¹¹Bununla birlikte 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 35'inci maddesi uyarınca, limited şirketten tahsil edilemeyen ya da tahsil edilemeyeceği anlaşılan kamu borçları için şirket ortakları sermaye payı oranları ölçüsünde sorumlu tutulabileceği için bu borçlar nedeniyle Limited şirket ortaklarının sınırlı sorumluluğu geçerli olamayacaktır.

Limited şirketlerde pay devri; pay devrine ilişkin yazılı sözleşmenin hazırlanması ve bu sözleşmenin noterce onaylanması, pay devrinin şirket genel kurulunca onaylanması, pay devrinin ticaret siciline tescili ve pay devrinin şirket pay defterine kayıt edilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Limited

¹⁰ İSMMMO Çalışma Grubu, " Kar Dağıtımı ve Vergilendirilmesi" <http://archive.ismmmo.org.tr/> Erişim Tarihi: 14 Ekim 2015

¹¹ Mustafa Erdem Can, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 4, Ekim 2011, s. 4.

şirket pay devrinin tamamen yasaklanması mümkündür. Bunun için şirket sözleşmesinde pay devrinin tamamen yasaklandığına yönelik bir düzenleme yapılması gerekir. Bunun yanında pay devrinin sınırlandırılması da mümkündür.¹²

Limited şirketlerde kâr dağıtımına ilişkin karar, her yıl hesap döneminin sona ermesinden itibaren üç ay içinde yapılan olağan genel kurul toplantısında alınacak olup toplantı ve karar nisabı açısından kâr dağıtımına ilişkin kararlar arasında yer aldığından, kâr dağıtım kararının alındığı genel kurul toplantısı için toplantı nisabı aranmayacaktır. Sözleşmede aksi öngörülmediği sürece toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu ile karar alınacaktır.

Limited şirketlerde kâr dağıtımına ilişkin hükümler 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 608 ve müteakip maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 608'inci madde hükmüne göre; kâr payı, sadece net dönem kârından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilecektir. Kâr payı dağıtımına ancak, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca ayrılması gereken kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebilecektir. Şirket sözleşmesi ile aksi öngörülmedikçe, kâr payı, esas sermaye payının itibarî değerine oranla hesaplanacak; ayrıca yerine getirilen ek ödeme yükümlülüklerinin tutarı da kâr payının hesaplanmasında itibarî değere eklenecektir. Şirket genel kurulu, kanun ya da şirket sözleşmesinde öngörülmeyen veya öngörüleni aşan tutarlarda yedek akçelerin ayrılmalarına sadece;

- a) Zararların karşılanması için gerekliyse,
- b) Şirketin gelişimi için yatırım yapılması ihtiyacı ciddi bir şekilde ortaya konulmuşsa, bütün ortakların menfaati böyle bir yedek akçe ayrılmasını haklı gösteriyorsa ve bu hususlar şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmişse,

karar verebilecektir. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 644'üncü maddesinde, 6335 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, limited şirketlerde de avans kar dağıtımına olanak sağlanmıştır. Avans kar dağıtımı konusu ayrı bir başlık altında ayrıca incelendiği için burada ayrıntılı bilgi verme ihtiyacına gerek duyulmamıştır.

Limited şirketlerde de Anonim şirketlere benzer şekilde haksız yere ve kötü niyetle kâr payı alınması durumunda söz konusu kar payının geri verilmesi gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 611'inci maddesi hükmüne göre; haksız yere kâr almış olan ortak ve müdür bunu geri vermekle yükümlüdür. İyi niyetli oldukları takdirde ortak veya müdürün haksız alınan kârı geri verme borcu, şirket alacaklılarının haklarını ödemek için gerekli olan tutarı aşamaz. Diğer taraftan şirketin haksız alınan kârı geri alma hakkı, paranın alındığı tarihten itibaren beş yıl, iyi niyetin varlığında ise iki yıl sonra zamanaşımına uğrayacaktır.

5.3.3- Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 329'uncu maddesinde anonim şirket; sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirket olarak tanımlanmış olup; söz konusu şirket türünde pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile şirkete karşı sorumludurlar. Anonim şirketleri halka açık olan ve halka açık olmayan anonim şirketler olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Halka açık olmayan anonim şirketler Türk Ticaret Kanunu

¹² Bülent Sezgin, Limited Şirket Hisse Devirlerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi, Mali Çözüm, S. 97, 2010, s. 226.

hükümlerine tabi olup; bu bölüm altında ifade edilen hususların tümü halka açık olmayan anonim şirketler açısından geçerli olacaktır. Halka açık anonim şirketler ise Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi olup; bu şirket türünün işlemlerine ilişkin olarak Sermaye Piyasası Kanunu'nda hüküm bulunmadığı durumlarda Türk Ticaret Kanunu hükümleri tatbik edilecektir. Halka açık anonim şirkette kar dağıtımını ayrı bir başlık altında işlenecektir.

Anonim şirket genel kurulları olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde toplanır. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Olağan genel kurul toplantılarında da, organların seçimine, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır ve karar alınır. Olağanüstü genel kurul toplantıları ise gerektiği takdirde her zaman yapılabilir. Aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde genel kurul, şirket merkezinin bulunduğu yerde toplanır.¹³

Anonim şirketlerde kâr dağıtımına ilişkin hükümler 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 507 ve müteakip maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 507'nci madde hükmüne göre; Özel düzenlemeler¹⁴ saklı olmak kaydıyla, her pay sahibi, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına ve tasfiye sonucunda kalan tutara, pay oranında katılma hakkına sahiptir. Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kâr payı, pay sahibinin sermaye payı için şirkete yaptığı ödemelerle orantılı olarak hesap edilecektir. Anonim şirketler yıllık kârlarını, yıllık bilançolarına göre belirleyecekler ve kâr paylarını ancak bu şekilde belirledikleri net dönem kârından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabileceklerdir. Bununla birlikte ortaklara koymuş oldukları sermaye için hiçbir şekilde faiz ödenemeyecektir.

Diğer taraftan yönetim kurulu üyelerine kazanç payları, sadece net kârdan ve ancak kanuni yedek akçe için belirli ayırım yapıldıktan ve pay sahiplerine ödenmiş sermayenin yüzde beşi oranında veya esas sözleşmede öngörülen daha yüksek bir oranda kâr payı dağıtıldıktan sonra verilebilecektir.

Anonim şirketler şüphesiz ki ilgili yıldaki net dönem kârının ve serbest yedek akçelerinin tamamını dağıtamayacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 523'üncü madde hükmünde yer alan düzenlemeye göre kanuni ve esas sözleşmede öngörülen isteğe bağlı yedek akçeler ayrılmadıkça pay sahiplerine dağıtılacak kâr payı belirlenemeyecektir. Genel kurul;

- a) Aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse,
- b) Bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımını yönünden haklı görülüyorsa,

Kanun'da ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilecektir. Ayrıca esas sözleşmede hüküm bulunmasa bile, genel kurul, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere, bilanço kârından yedek akçe ayırabilecektir.

Haksız yere ve kötü niyetle kar payı alan pay sahipleri, bunları geri vermekle yükümlüdür. Yönetim kurulu üyelerinin kazanç payları hakkında da aynı şekilde işlem tesis edilecektir. Geri alma hakkı, paranın alındığı tarihten itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

¹³ Ufuk Ünlü, Anonim Şirket Genel Kurul Toplantısının Yapılamaması, Ertelenmesi ve Toplantı Sonunda Yapılacak İşlemler, Mali Çözüm, S. 115, 2013, s. 207-208

¹⁴ Esas sözleşmede payların bazı türlerine tanınan imtiyaz haklarıyla özel menfaatler ile Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri saklıdır.

5.3.4- Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Kâr Dağıtımı

23.01.2014 Tarih ve 28891 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan II-19.1 Sayılı Kâr Payı Tebliğinde yer alan düzenlemelere göre; payları borsada işlem gören ortaklıklar, kârlarını genel kurulları tarafından belirlenecek kâr dağıtım politikaları çerçevesinde ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak genel kurul kararıyla dağıtırlar. Ortaklıkların kâr dağıtım politikalarına ilişkin olarak Kurul¹⁵ tarafından benzer nitelikteki ortaklıklar bazında farklı esaslar belirlenebilir.

İfade edilen tebliğ kapsamında ortaklıkların kâr dağıtım politikalarında asgari olarak aşağıdaki hususlara yer verilmesi gerekmektedir:

- a) Kâr payı dağıtılıp dağıtılmayacağı, dağıtılacak ise ortaklar ve kâra katılan diğer kişiler için belirlenen kâr payı dağıtım oranı.
- b) Kâr payının ödenme şekli.
- c) Kâr payı dağıtım işlemlerine en geç dağıtım kararı verilen genel kurul toplantısının yapıldığı hesap dönemi sonu itibarıyla başlanması şartıyla, kâr payının ödenme zamanı.
- ç) Kâr payı avansı dağıtılıp dağıtılmayacağı, dağıtılacak ise buna ilişkin esaslar.

Halka açık anonim ortaklıklar kâr dağıtım politikasında değişiklik yapmak isterlerse, bu değişikliğe ilişkin yönetim kurulu kararı ve değişikliğin gerekçesi, Kurulun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde kamuya duyurulur.

Bu ortaklıklarda kâr payı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın payları oranında eşit olarak dağıtılır. Kâr payı imtiyazına ilişkin haklar saklıdır. Kâr payı, dağıtımına karar verilen genel kurul toplantısında karara bağlanmak şartıyla eşit veya farklı tutarlı taksitlerle ödenebilir. Kâr payının taksitle ödenmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

- a) Taksit sayısı genel kurul tarafından veya genel kurul tarafından açıkça yetkilendirilmesi şartıyla yönetim kurulu tarafından belirlenir.
- b) Taksit ödeme zamanlarının genel kurul kararıyla belirlenmediği durumlarda; yönetim kurulu kararıyla belirlenecek ödeme zamanları, genel kurulu takip eden on beş gün içinde Kurulun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde ortaklık tarafından kamuya duyurulur.
- c) Taksit ödemeleri, ödeme tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın payları oranında eşit olarak dağıtılır.
- ç) Genel kurul tarafından pay sahibi dışındaki kişilere dağıtılmasına karar verilen kâr payı tutarı, pay sahiplerine yapılacak taksit ödemeleri ile orantılı olarak ve aynı usul ve esaslar çerçevesinde ödenir.

Bu ortaklıklarda Türk Ticaret Kanunu’na göre ayrılması gereken yedek akçeler ile esas sözleşmede veya kâr dağıtım politikasında pay sahipleri için belirlenen kâr payı ayrılmadıkça; başka yedek akçe ayrılmasına, ertesi yıla kâr aktarılmasına ve intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine, ortaklık çalışanlarına ve pay sahibi dışındaki kişilere kârdan pay dağıtılmasına karar verilemeyeceği gibi, pay sahipleri için belirlenen kâr payı nakden ödenmedikçe bu kişilere kârdan pay dağıtılamaz.¹⁶

¹⁵ Sermaye Piyasası Kurulu

¹⁶ Bu durumun üç istisnası bulunmaktadır. Bunlar:

1- İfade ettiğimiz üzere kar payının taksitle ödenebilir.

2- Dağıtılabılır kârdan genel kanuni yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra kalanın en çok onda biri intifa senetleri bağlamında kuruculara ödenir.

3- Dağıtılabilecek kâr mevcut ise şirket kârın dağıtılmamasını kararlaştırmış olsa bile kurucu intifa sahipleri esas sözleşmede öngörülen kâr paylarını alırlar.

İmtiyazlı pay sahiplerine, intifa senedi sahiplerine, yönetim kurulu üyelerine, ortaklık çalışanlarına ve pay sahibi dışındaki kişilere kârdan pay verilebilmesi için ortaklık esas sözleşmesinde hüküm bulunması zorunludur. Esas sözleşmede söz konusu kişilere kâr payı dağıtılması hususunda hüküm bulunmasına rağmen, kâr payına ilişkin olarak herhangi bir oran belirlenmemişse; bu kişilere dağıtılacak kâr payı tutarı, imtiyazdan kaynaklananlar hariç her durumda pay sahiplerine dağıtılan kâr payının dörtte birini aşamaz. İfade edilen hususla ilgili olarak Sermaye Piyasası Kurulu'nun katılma intifa senetleri sahiplerinin kâr payı hakkı ile tahvillere kârdan pay verilmesine ilişkin düzenlemeleri saklıdır.

Halka açık anonim şirketlerde kâr dağıtımı, halka açık olmayan ortaklıklardaki hesaplama yöntemi dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte bu tür ortaklıklarda kâr payının hesaplanması ve dağıtılması işlemlerinde ortaklıkların ilgili hesap dönemi içinde yapmış olduğu bağışlar¹⁷ dağıtılabilir kâr matrahına eklenecektir. Ayrıca bu tür ortaklıklardan, payları borsada işlem görmeyenler için kâr payı dağıtım oranı, bağışlar eklenmiş net dağıtılabilir dönem kârının yüzde yirmisinden az olamayacaktır. Payları borsada işlem görmeyen ortaklıkların kâr payını tam ve nakden dağıtmaları zorunludur. Kâr payı ödemeleri kâr payı kuponunun ortaklığa ibrazı karşılığında yapılacaktır. Yine payları borsada işlem görmeyen ortaklıklar taksitle kâr dağıtımını uygulamasından yararlanamazlar. Bununla birlikte; hesaplanan kâr payı tutarının genel kurula sunulacak son yıllık finansal tablolara göre sermayenin yüzde beşinden daha düşük olması veya söz konusu finansal tablolara göre net dağıtılabilir dönem kârının 100.000 TL'nin altında olması durumunda, payları borsada işlem görmeyen ortaklıklar ilgili hesap dönemi için kâr payı dağıtmayabilir. Bu durum, dağıtmama nedeni ile birlikte Sermaye Piyasası Kurulu'nun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde kamuya duyurulur. İfade edilen şekilde dağıtılmayan kâr payı, daha sonraki dönemlerde yapılacak hesaplamalarda kâr payı kalemi olarak dikkate alınır.

Halka açık ortaklıklarda kâr dağıtımına ve avans kâr payı dağıtımına ilişkin yönetim kurulu önerisi ve kararının kamuya duyurulma şekli farklılık göstermektedir. Şöyle ki; payları borsada işlem gören ortaklıkların kâr dağıtımına ilişkin yönetim kurulu önerisi veya kâr payı avansı dağıtımına ilişkin yönetim kurulu kararı, şekli ve içeriği Kurulca belirlenen kâr dağıtım tablosu veya kâr payı avansı dağıtım tablosu ile birlikte Kurulun¹⁸ özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde kamuya duyurulur. Kâr dağıtım tablosunun en geç olağan genel kurul gündeminin ilan edildiği tarihte kamuya açıklanması zorunludur. Payları borsada işlem görmeyen ortaklıkların kâr dağıtımına ilişkin yönetim kurulu önerisi ise, şekli ve içeriği Kurulca belirlenen kâr dağıtım tablosu ile birlikte en geç olağan genel kurul gündeminin ilan edildiği tarihte, Kurulun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde kamuya duyurulur ve ortaklığın merkezinin bulunduğu yerde mahalli veya ülke çapında yayınlanan en az bir gazetede ve varsa ortaklığın internet sitesinde ilan edilir. Kâr dağıtım tablosu ayrıca ortaklık merkezinde pay sahiplerinin incelemesine açık tutulur.

Ortaklar ve kâra katılan diğer kimseler tarafından tahsil edilmeyen kâr payı bedelleri, 2308 Sayılı Şirketlerin Müruru Zamana Uğrayan Kupon Tahvilat ve Hisse Senedi Bedellerinin Hazineye İntikali Hakkında Kanun uyarınca dağıtım tarihinden itibaren beş yılda zaman aşımına uğrar.

¹⁷ Ortaklıklar tarafından bağış yapılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması şarttır. Yapılacak bağışın sınırı, esas sözleşmede belirtilmeyen durumlarda genel kurulca belirlenir. Kurul, bağış tutarına üst sınır getirmeye yetkilidir.

¹⁸ Sermaye Piyasası Kurulu

5.4- Sermaye Şirketleri İle İlgili Ortak Hususlar

Kâr dağıtım kararının verilebilmesinin ilk koşulu, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri doğrultusunda düzenlenmiş bir bilançoya göre kâr elde edilmiş olması ya da önceki yıllar kârından bu amaç için kullanılabilecek yedek akçelerin bulunmasıdır (TTK Md. 507-509) Eğer bir hesap döneminde zarar meydana gelmişse, bu zarar kapatılmadığı sürece kâr dağıtımına karar verilemez.¹⁹

Kâr dağıtımı yapılabilmesi için mutlaka ilgili dönemde kazanç elde edilmiş olması gerekmez. Zira kâr dağıtımı ilgili dönem kazancından yapılabileceği gibi;

- Önceki dönemlerde elde edilmiş kârların dağıtılmayan kısımlarından,
- Kâr dağıtımına istikrar kazandırmak amacıyla ayrılan yedek akçelerden,
- Belli bir amaca tahsis edilmemiş olağanüstü yedek akçelerden,
- İhtiyari yedek akçelerin dağıtılması mümkün olan kısımlarından, da yapılabilir.

Ana sözleşmede aksine hüküm olmadığı sürece, kural olarak dağıtılacak kâr, ortakların sermaye taahhütlerine karşılık yapmış oldukları ödemelerle bağlıdır. Bu durum Türk Ticaret Kanunu'nun 507'nci maddesinde "Her pay sahibi, kanun ve sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârına, pay oranında katılma hakkına haizdir" şeklinde ifade edilmekle beraber aynı yasanın 508'inci maddesinde "Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa kâr ve tasfiye payı, pay sahibinin sermaye yapı için şirkete yaptığı ödemelerle orantılı olarak hesap edilir." diye hükmedilmiştir. Aynı husus Türk Ticaret Kanunu'nun 608'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında limited şirketlerde kâra iştirak bahsinde "Şirket sözleşmesi ile aksi öngörülmedikçe, kâr payı, esas sermaye payının itibarî değerine oranla hesaplanır; ayrıca yerine getirilen ek ödeme yükümlülüklerinin tutarı da kâr payının hesaplanmasında itibarî değere eklenir." şeklinde ifade olunmuştur.²⁰

5.5- Kâr Dağıtım Uygulama Örnekleri ve Muhasebeleştirilmesi

Örnek: (S) A.Ş.'nin, 31.12.2014 tarihi itibarıyla ticari bilanço kârı 920.000 TL olup; 26 Mart 2015 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında pay sahiplerine, ödenmiş sermayenin %5'i tutarında I. Kâr Payı ve 50.000 TL tutarında II. Kâr Payı; çalışanlara 10.000 TL tutarında kar dağıtılmasına karar verilmiştir. Buna ek olarak ortaklık esas sözleşmesine göre kâr payı imtiyazı "Birinci kâr payı dağıtıldıktan sonra kalanın %5'i imtiyazlı pay sahiplerine dağıtılmaktadır." şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca söz konusu toplantıda, ifade edilen kar payları dağıtıldıktan sonra kalan kısmın olağanüstü yedeklere ayrılmasına karar verilmiştir (S) A.Ş.'nin yapacağı kar dağıtımını işlemine ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır:

- Ödenmiş Sermaye : 4.000.000 TL
- Ticari Bilanço Kârı: 920.000 TL
- K.K.EG: 80.000 TL
- Geçmiş Yıllar Zararı: 30.000 TL
- Önceki Yıllarda Ayrılan Genel Kanuni Yedek Akçe Tutarı: 740.000 TL
- Ödenen Geçici Vergi Tutarı: 98.000 TL

¹⁹ İSMMMO Çalışma Grubu, " Kar Dağıtım ve Vergilendirilmesi" <http://archive.ismmmo.org.tr/>[Erişim Tarihi: 14 Ekim 2015]

²⁰ İSMMMO Çalışma Grubu, " Kar Dağıtım ve Vergilendirilmesi" <http://archive.ismmmo.org.tr/>[Erişim Tarihi: 14 Ekim 2015]

Söz konusu veriler doğrultusunda yapılacak hesaplama şöyle olacaktır;

A	Ödenmiş Sermaye	:	4.000.000,00
1	Dönem Kârı (Ticari Bilanço Kârı)	:	920.000,00
2	KKEG	:	80.000,00
3	Geçmiş Yıl Zararları	:	30.000,00
4	Kurumlar Vergisi (-) [(1+2-3) x %20]	:	194.000,00
5	Dönem Net Kârı (1-4)	:	726.000,00
6	Geçmiş Yıl Zararları (-)	:	30.000,00
7	Genel Kanuni Yedek Akçe (-) (I.Tertip Yas. Yed. Akçe) [(5-6) x %5]	:	34.800,00
-	I. Tertip Genel Kanuni Yedek Akçe Tavanı (A x %20)	:	800.000,00
-	Önceki Yıllarda Ayrılan Genel Kanuni Yedek Akçe Tutarı	:	740.000,00
-	Aynılabilir Genel Kanuni Yedek Akçe Tutarı	:	60.000,00
8	Dağıtılabilir Net Dönem Kârı (5-6-7)	:	661.200,00
9	Ortaklara Birinci Kâr Payı (A x %5)	:	200.000,00
10	İmtiyazlı Pay Sahiplerine	:	23.060,00
11	Dağıtılan Diğer Kâr Payı (Çalışanlara)	:	10.000,00
12	Ortaklara İkinci Kâr Payı	:	50.000,00
13	Genel Kanuni Yedek Akçe (-) [(9+10+11+12)-(A x %5)] /10 =	:	8.306,00
14	Olağanüstü Yedek Akçe (8-9-10-11-12-13)	:	369.834,00

01.01.2015

590 DÖNEM NET KÂRI	726.000
570 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI	726.000

/

25.04.2015

370 DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞ. YASAL YÜK. KAR.	194.000
- Kurumlar vergisi karşılığı	
371 DÖNEM KÂRININ PEŞİN ÖD. VERGİ VE DİĞ. YÜK.	98.000
- Geçici vergi	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	96.000
Dönem kârına ilişkin kurumlar vergisi	

/

25.04.2015

570 - GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI	726.000
- 2014 Yılı Karı	
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	30.000
540 YASAL YEDEKLER	43.106
- I.Tertip Yas. Yed. Akçe	34.800
- II.Tertip Yas. Yed. Akçe	8.306
543 OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER	369.834

335 PERSONELE BORÇLAR		10.000
- Çalışanlara	10.000	
331 ORTAKLARA BORÇLAR		10.000
- İmtiyazlı Pay Sahiplerine	23.060	
- Ortaklara	250.000	
2014 yılı kârından komanditer ortaklara düşen payların dağıtımı		
<hr/>		
31.05.2015		
<hr/>		
331 ORTAKLARA BORÇLAR		273.060
- Birinci Kar Payı	200.000	
- İkinci Kar Payı	50.000	
- İmtiyazlı Pay Sahiplerine Kar Payı	23.060	
100-KASA		232.101
360-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		40.959
Ortaklara kâr payı ödemesi yapılması		
<hr/>		

Örnek: (T) Hava Yolları Anonim Şirketi halka açık bir şirket olup kâr dağıtımını için gerekli bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

- Şirket'in sermayesi 1.380.000.000 TL olup tamamı ödenmiştir.
- Şirket kayıtlarına göre toplam yasal yedek tutarı 75.738.987 TL'dir.
- Esas sözleşmede "Birinci kâr payı dağıtıldıktan sonra kalanın %10'u imtiyazlı pay sahiplerine dağıtılmaktadır." şeklinde hüküm bulunmaktadır.
- Şirket 2014 yılında, SPK'ya göre düzenlenen mali tablolarına göre 2.261.146.803 TL, VUK'a göre düzenlenen mali tablolara göre ise 818,203,579 TL tutarında dönem kâr elde etmiştir.
- Şirket 2014 yılında, SPK'ya göre 441.887.267 TL tutarında ödenecek vergisi bulunmakta iken; VUK'a göre 343.508.536 TL ödenecek vergisi bulunmaktadır. Ayrıca işletme 312.020.200 TL geçici vergi ödemiştir.
- Şirket'in 1.023.653.930 TL tutarında geçmiş yıllar zararı bulunmakla birlikte 1.523.653.930 TL Geçmiş Yıllar Zararı kaleminden mahsup edilebilecek kaynağı mevcuttur. maktadır.
- Şirket tarafından 2014 yılında 113.129,46 TL tutarında bağış yapılmıştır.
- Şirket'in 20.03.2015 tarihinde yapılan Olağan Genel Kurul Toplantısı'nda 26.04.2015 tarihinde yapılması kararlaştırılan kar dağıtımına ilişkin olarak aşağıdaki kararlar alınmıştır:
 - 1- Ortaklara birinci kar payı olarak dağıtılabılır dönem net kârının %20'si; ortaklara ikinci kar payı olarak 80.000.000 TL verilecektir.
 - 2- Yönetim Kurulu üyelerine 100.000 TL dağıtılacaktır.
 - 3- Dağıtım sonucu kalan karın tamamı olağanüstü yedek olarak ayrılacaktır.

(T) HAVA YOLLARI A.O. 2014 YILI KÂR DAĞITIM TABLOSU (TL)				
1	Ödenmiş / Çıkarılmış Sermaye		1.380.000.000	
2	Toplam Yasal Yedek Akçe (Yasal Kayıtlara Göre)		75.738.987	
Esas sözleşme uyarınca kâr dağıtımında imtiyaz var ise söz konusu imtiyaza ilişkin bilgi			"Birinci kâr payı dağıtıldıktan sonra kalanın %10'u imtiyazlı pay sahiplerine dağıtılmaktadır."	
		SPK'ya Göre	Yasal Kayıtlara Göre	
3	Dönem Kârı	2.261.146.803,00	818.203.579,00	
4	Ödenecek Vergiler (-)	441.887.267,00	343.508.536,00	
5	Net Dönem Kârı (=)	1.819.259.536,00	474.695.043,00	
6	Geçmiş Yıllar Zararları (-)*	0,00	0,00	
7	Genel Kanuni Yedek Akçe (-)	23.734.752,15	23.734.752,15	474.695.043 x % 5
8	NET DAĞITILABİLİR DÖNEM KÂRI	1.795.524.784,00	450.960.290,85	
9	Yıl İçinde Yapılan Bağışlar**	113.129,46		
10	BAĞIŞLAR EKLENMİŞ NET DAĞITILABİLİR DÖNEM KÂRI	1.795.637.913,31		
11	Ortaklara Birinci Kâr payı	359.127.582,66	1.795.637.913,31 x %20	
12	İmtiyazlı Pay Sahiplerine	143.639.720,10	(1.795.524.784-359.127.582,66) x %10	
13	Dağıtılan Diğer Kâr Payı	100.000,00		
	Yönetim Kurulu Üyelerine	100.000,00		
14	İntifa Senedi Sahiplerine Dağıtılan Kâr Payı	0,00		
15	Ortaklara İkinci Kar Payı	80.000.000,00		
16	Genel Kanuni Yedek Akçe	51.386.730,28	[(11+12+13+14+15)-(Ödenmiş Sermayenin%5'i)] /10	
17	Statü Yedekleri	0,00		
18	Özel Yedekler	0,00		
19	Olağanüstü Yedek	1.161.270.750,79		
20	Dağıtılması Öngörülen Diğer Kaynaklar	0,00		

*Geçmiş yıllar zararı 1.023.653.930 TL olmakla birlikte, Tebliğ'in 11/1 maddesi uyarınca geçmiş yıllar zararının mahsup edilebileceği kaynaklar tutarı 1.523.653.930 TL olduğundan, kâr dağıtım tablosunda indirilecek geçmiş yıllar zararı bulunmamaktadır.

**Hesap dönemi içinde yapılan bağışlar,sadece birinci kar payının hesaplanmasında dağıtılabilir net dönem karına eklenir.Kar dağıtımının geri kalan hesaplamalarında bağış hariç net dağıtılabilir dönem karı olan 1.795.524.784 TL kullanılacaktır.

6- AVANS KÂR PAYI DAĞITIMI

İşletmelerin dönem sonunda elde ettikleri kârları üzerinden dağıtacakları kar payından mahsup edilmek üzere, ara dönem finansal tablolarına göre oluşan net kârları üzerinden dağıttıkları kazanç avans kâr payı olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu uygulama halka açık şirketlerde uygulanmak üzere mevzuatımıza Sermaye Piyasası Kanunu'nun 15/4. maddesi ile getirilmiş olup; bu olanak 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 509'uncu maddesinin 3'üncü fıkrası hükmü ile halka açık olmayan şirketlere de tanınmıştır. Söz konusu düzenlemeler aşağıda ayrı başlıklar altında açıklanacaktır.

6.1- Halka Açık Olmayan Ortaklıklarda Avans Kâr Payı Dağıtımı

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 509'uncu maddesinin 3'üncü fıkrası hükmüne göre avans kâr payı, Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan şirketlerde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının bir tebliği ile düzenlenecektir. Bu hüküm doğrultusunda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 09.08.2012 tarih ve 28379 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ ile Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan anonim şirketler ile limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerinde gerçekleştirilecek avans kar payı dağıtımına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Kâr Payı Avansı Dağıtımı Tebliği'nde yer alan düzenlemelere göre, şirketlerin avans kâr payı dağıtabilmeleri için iki şart gereklidir. Bu şartlardan birincisi; şirket genel kurulunca avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin karar alınmasıdır. Avans kar payı dağıtılabilmesi için gerekli olan ikinci şart ise; avans kâr payı dağıtılacak hesap döneminde hazırlanan üç, altı veya dokuz aylık ara dönem finansal tablolara göre kâr edilmiş olmasıdır.

Avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin genel kurul kararının avans kâr payının dağıtılacağı hesap dönemi içerisinde yapılması gerekmektedir. Anonim şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, genel kurulca bu yönde karar alınabilmesi için sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıda hazır olması, bu nisabın toplantı süresince korunması ve toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde kullanılmış olması gerekmektedir. Limited şirketlerde ise toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde olması gereklidir.

Şirket genel kurulunca avans kâr payı dağıtımına karar verildiği durumda bu kararda ayrıca aşağıdaki hususların²¹ belirtilmesi zorunludur:

- İlgili hesap dönemi sonunda, yıl içinde dağıtılan avans kâr payını karşılayacak tutarda net dönem kârı oluşmaması durumunda, net dönem kârını aşan avans kâr paylarının varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerden mahsup edileceği, serbest yedek akçe tutarının da dağıtılan avans kâr paylarını karşılayamaması halinde fazla ödenmiş olan avans kâr paylarının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği,
- İlgili hesap dönemi sonunda zarar oluşması durumunda;

²¹ Bu hususlar, kâr payı avansı dağıtılacak hesap dönemi içinde yapılacak genel kurul toplantısında karara bağlanır. Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, genel kurulca bu yönde karar alınabilmesi için sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıda hazır olması, bu nisabın toplantı süresince korunması ve toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde kullanılmış olması, limited şirketlerde ise toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğunun kâr payı avansı dağıtılması yönünde olması gereklidir.

- 1) Varsa bir önceki yıla ait bilançoda yer alan genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin öncelikle oluşan zararın mahsubunda kullanılacağı, bu akçelerin oluşan zararı karşılamaması halinde dönem içinde dağıtılan avans kâr paylarının tamamının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği,
- 2) Genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin, oluşan dönem zararından mahsubu sonrasında bakiye serbest yedek akçe tutarının dağıtılan avans kâr paylarından indirileceği, indirim işlemi sonucunda dönem içinde dağıtılan avans kâr payı tutarının bakiye serbest yedek akçe tutarını aşması halinde ise aşan kısmının yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edileceği.

İlgili hesap dönemi öncesinde ödenen avans kâr paylarının, ilgili olduğu yılın net dönem kârından mahsup edilmesi şarttır. Bu işlem yapılmadan, şirket genel kurulunca kâr payı dağıtılmasına ve avans kâr payı ödenmesine karar verilemez.

Dağıtılacak avans kâr payı; varsa geçmiş yıllar zararlarının tamamının, vergi, fon ve mali karlıkların, kanunlara ve sözleşmeye göre ayrılması gereken yedek akçelerin, varsa imtiyazlı pay sahipleri, intifa senedi sahipleri ve kâra katılan diğer kişiler için ayrılacak tutarların, oluşan ara dönem kârından indirilmesi suretiyle hesaplanır. Ödenecek avans kâr payı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemez. Buna ek olarak aynı hesap dönemi içinde izleyen ara dönemlerde de kâr oluşması halinde dağıtılacak avans kâr payı tutarı önceki ara dönem veya dönemlerde ödenmiş olan avans kâr payı tutarları da indirilerek hesaplanır. Ödenecek avans kâr payı, bu şekilde hesaplanan tutarın yarısını geçemeyecektir.

Bu şekilde hesaplanacak avans kâr payı, dağıtım tarihleri itibarıyla ortaklara payları oranında ödenecektir. Avans kâr payı, kârdan imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmadan ödenecektir. Bununla birlikte, intifa senedi sahiplerine, ortak olmayan yönetim organı üyelerine ve ortaklar dışında kâra katılan diğer kimselere avans kâr payı ödenemeyecektir. Ortakların sermaye taahhüt borçları dışında şirkete borçlu olmaları halinde söz konusu borç ortağa ödenecek avans kâr payından mahsup edilecektir.

Örnek: (N) A.Ş., 2015 yılı Ocak-Haziran dönemlerini kapsayan 6 aylık ara dönem finansal tablolarına göre 600.000,00 TL kâr elde etmiştir. (N) A.Ş.'nin %40 hissesine (M) gerçek kişi, %60 hissesine ise (S) A.Ş. sahiptir. (N) A.Ş.'nin 2015/Haziran ayında yapılan genel kurul toplantısında 2015/Ağustos ayının son günü ortaklara avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin karar alınmıştır. Avans kar payının hesaplanmasına ilişkin (N) A.Ş. verileri aşağıda yer almaktadır.

- Şirketin ödenmiş sermayesi 1.200.000,00 TL olup, 1. tertip yasal yedek akçe sınırına ulaşılmıştır.
- Kanunen Kabul Edilmeyen Gider tutarı 200.000 TL'dir.
- Şirketin geçmiş yıl zararı yoktur.
- Şirketin ana sözleşmesinde, yasal yedek akçelerden başka, yedek akçe ayrılması ön görülmemiştir.

ARA DÖNEM KÂRI	600.000,00
Varsa Geçmiş Yıl Zararları (-)	0,00
Kurumlar Vergisi (-)	160.000,00
Gelir Vergisi Kesintileri (-)	0,00
Diğer Vergi ve Benzerleri (-)	0,00
1. Tertip Kanuni Yedek Akçeler ²² (-)	30.000,00
İsteğe Bağlı Yedek Akçeler (-)	0,00
İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-)	0,00
İntifa Senedi Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-)	0,00
Kâra Katılan Diğer Kimseler İçin Ayrılan Tutar (-)	,00
Varsa Daha Önceki Ara Dönemlerde Ödenen Kâr Payı Avansı Tutarı (-)	0,00
KÂR PAYI AVANSINA ESAS TEŞKİL EDEN TUTAR	410.000,00
Kâr Payı Avansına Esas Teşkil Eden Tutarın Yarısı (-)	205.000,00
DAĞITILABİLECEK KÂR PAYI AVANSI TUTARI	205.000,00
2. Tertip Kanuni Yedek Akçeler ²³ (-)	20.500,00
ÖDENECEK KÂR PAYI AVANSI TUTARI	184.500,00
(M) Gerçek Kişisine Ödenecek Net Kâr Payı Tutarı	
[(184.500 x 0,40)-Stopaj]	62.730,00
GVK md. 94/6-b [(184.500x0.40) x 0,15]	11.070,00
(S) A.Ş.'ye ödenecek Net Kar Payı Tutarı (184.500 x 0,60)	110.700,00

Ortak	Hisse Oranı	Kâr Payı Avansı	Stopaj Miktarı	Net Ödenecek Miktar
(S) A.Ş.	60%	110.700,00	-	110.700,00
(M) Gerçek Kişisi	40%	73.800,00	11.070,00	62.730,00
Toplam		184.500,00	11.070,00	173.430,00

Buna göre yapılan avans kar payına ilişkin muhasebe kayıtları şu şekilde olacaktır:

31.08.2015	
590 DÖNEM NET KARI	50.500
548 AVANS KAR PAYI KARŞILIĞI	184.500
540 YASAL YEDEKLER	50.500
331 ORTAKLARA BORÇLAR	184.500
- Kar Payı Avansının Dağıtılması	
Kar Payı Avansının Ayrılması	

²² Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğ'in ekinde yer alan avans kar payı dağıtım tablosuna ilişkin açıklamalarda genel kanuni yedek akçenin ara dönem finansal kârın %5'i, ödenmiş sermayenin %20'sine ulaşmaya kadar ayrılacağı belirtilmiştir.

²³ Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğ'in ekinde yer alan avans kar payı dağıtım tablosuna ilişkin açıklamalarda ikinci tertip yedek akçenin dağıtılabilir kâr payı avansı tutarının %10'u oranında ayrılacağı belirtilmiştir.

31.08.2015	
590 DÖNEM NET KARI	50.500
548 AVANS KAR PAYI KARŞILIĞI	184.500
540 YASAL YEDEKLER	50.500
331 ORTAKLARA BORÇLAR	184.500
- Kar Payı Avansının Dağıtılması	
Kar Payı Avansının Ayrılması	
31.08.2015	
331 ORTAKLARA BORÇLAR	184.500
102 BANKALAR	173.430
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	11.070
- (M) gerçek kişi ortaktan yapılan stopaj	
Kar Payı Avansının Ödenmesi	
/	

Bir hesap döneminde avans kâr payı dağıtan ve ardından sermaye artırımını gerçekleştiren şirket, aynı hesap döneminde tekrar avans kâr payı dağıtmak istediğinde aşağıda belirtilen esaslara uymak zorundadır:

- Sermaye artırımını sonrasında yapılacak avans kâr payı ödemesinde, yeni ortaklara öncelik verilmelidir.
- Söz konusu öncelik, eski ve yeni ortakların dönem içerisinde her pay için aldıkları toplam avans kâr payı tutarları eşitleninceye kadar devam etmelidir.
- Eski ve yeni ortakların hesap dönemi içerisinde her pay için aldıkları toplam avans kâr payı tutarları eşitlendikten sonra, kalan avans kâr payı tutarı veya bir sonraki ara hesap döneminde ödenecek avans kâr payı tutarı mevcut ortaklara payları nispetinde ödenmelidir.

6.2- Halka Açık Ortaklıklarda Avans Kâr Payı Dağıtımı

23.01.2014 Tarih ve 28891 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan II-19.1 Sayılı Kâr Payı Tebliğinde yer alan düzenlemelere göre; payları borsada işlem gören ortaklıklar, ara dönem finansal tablolarında yer alan kârları üzerinden nakden avans kâr payı dağıtabilecek olup; belirli bir ara döneme ilişkin avans kâr payı taksitle dağıtılamayacaktır.

Avans kâr payı dağıtmak isteyen ortaklıkların esas sözleşmelerinde hüküm bulunması ve genel kurul kararıyla ilgili hesap dönemi ile sınırlı olacak şekilde yönetim kuruluna avans kâr payı dağıtımına karar vermek üzere yetki vermeleri zorunludur. Anılan genel kurul toplantısında, ilgili hesap dönemi sonunda yeterli kâr oluşmaması veya zarar oluşması durumlarında, dağıtılacak avans kâr payının söz konusu hesap dönemine ilişkin yıllık finansal durum tablosunda (bilançoda) yer alan kâr dağıtımına konu edilebilecek kaynaklardan mahsup edileceği hususunun da karara bağlanması gerekmektedir.

Yönetim kuruluna genel kurul tarafından avans kâr payı dağıtımı için yetki verildiğinde; yönetim kurulu tarafından avans kâr payı dağıtma veya dağıtmama konusunda bir karar alınması ve bu kararın en geç ara dönem finansal tabloların kamuya açıklandığı tarih itibarıyla Kurulun²⁴ özel durumların

²⁴ Sermaye Piyasası Kurulu

kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde ortaklık tarafından kamuya duyurulması zorunludur.

Ortaklıklarda avans kâr payı, dağıtım tarihi itibarıyla mevcut payların tümüne, bunların ihraç ve iktisap tarihleri dikkate alınmaksızın payları oranında eşit olarak dağıtılacaktır. Bunun dışında pay sahibi olmayanlara avans kâr payı dağıtılamayacaktır. Avans kâr payı, imtiyazlı paylara imtiyaz dikkate alınmadan ödenecektir.

Avans kâr payının hesaplanması ve dağıtılması işlemleri Sermaye Piyasası Kanunu'nun 20. maddesi hükmü dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Söz konusu kanun hükmüne göre; bir hesap döneminde verilecek toplam avans kâr payı bir önceki yıla ait dönem kârının yarısını aşamayacaktır. Ayrıca önceki dönemde ödenen avans kâr payları mahsup edilmeden ilave avans kâr payı verilmesine ve kâr payı dağıtılmasına karar verilemeyecektir.

Örnek: Halka açık (S) Havayolları A.Ş., 2015 yılı Ocak-Eylül dönemlerini kapsayan 9 aylık ara dönem finansal tablolarına göre 2.200.000,00 TL kâr elde etmiştir. (S) A.Ş.'nin 2015/Ekim ayında yapılan genel kurul toplantısında 2015/Kasım ayında ortaklara avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin karar alınmıştır. Avans kâr payının hesaplanmasına ilişkin (S) A.Ş. verileri aşağıda yer almaktadır.

- Şirketin ödenmiş sermayesi 4.600.000,00 TL olup, 1. tertip yasal yedek akçe sınırına ulaşılmıştır.
- Şirketin 300.000 TL geçmiş yıllar zararı bulunmaktadır.
- Şirketin ana sözleşmesinde, yasal yedek akçelerden başka, yedek akçe ayrılması ön görülmüştür.

Buna göre (S) A.Ş.'nin kar dağıtım tablosu şu şekilde olacaktır:

(S) A.Ş. 2015/Ocak-Eylül Ara Dönemi Kâr Payı Avansı Dağıtım Tablosu (TL)		
1	DÖNEM KÂRI	2.200.000,00
2	Kurumlar Vergisi (-)	440.000,00
3	Gelir Vergisi Kesintileri (-)	0,00
4	Diğer Vergi ve Benzerleri (-)	0,00
5	NET DÖNEM KÂRI	1.760.000,00
6	Geçmiş Yıllar Zararları (-)	300.000,00
7	Genel Kanuni Yedek Akçe (-)	73.000,00
8	NET DAĞITILABİLİR DÖNEM KÂRI	1.387.000,00
9	Esas Sözleşmeye Göre Ayrılması Gereken Yedek Akçe (-)	0,00
10	İmtiyazlı Pay Sahipleri İçin Ayrılan Tutar (-)	0,00
11	AVANS KÂR PAYI DAĞITIMINA ESAS TEŞKİL EDEN TUTAR	1.387.000,00
12	Dağıtılacak Avans Kâr Payı Tutarı	693.500,00
13	Daha Önceki Ara Dönemlerde Dağıtılan Avans Kâr Payı Tutarı (-)	0,00
14	Genel Kanuni Yedek Akçe	69.350,00
15	AVANS DAĞITIMINDAN SONRA KALAN NET ARA DÖNEM KÂRI	624.150,00

6.3- Avans Kâr Payı Dağıtımında Vergileme

İlk olarak 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin "15.6.6 Avans Kâr Payı Dağıtımı"na ilişkin bölümünde düzenlenen avans kâr payının vergilendirilmesine ilişkin düzenleme Danıştay 4. Dairesi

tarafından,²⁵ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda avans kar payına ilişkin bir düzenlemenin olmaması gerekçesiyle hukuka aykırı görülerek iptal edilmiştir. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 509. maddesi ile kar payı avans dağıtımına ilişkin düzenleme yapılmış ve Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olmayan şirketlerde kar payı avans dağıtımına ilişkin düzenlemenin Gümrük ve Ticaret Bakanlığının bir tebliği ile düzenleneceğini hüküm altına almıştır. Bu kapsamda 9 Ağustos 2012 tarih ve 28379 sayılı Resmi Gazetede "Kâr Payı Avansı Dağıtım Hakkında Tebliğ" yayınlanmıştır. Yapılan bu düzenlemeden hareketle 6 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ ile 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin Avans Kâr Payı Dağıtım başlıklı 15.6.6 bölümünü değiştirilerek halka açık olmayan şirketlerce de dağıtılan kar payı avansına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Söz konusu tebliğ düzenlemesine göre kurumlar vergisi mükelleflerince avans kâr payı dağıtım yapılması halinde, dağıtılan kâr payları üzerinden elde edilen hukuki niteliğine göre (Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6/b ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15 ve 30'uncu maddelerine göre) vergi kesintisi yapılacaktır. Diğer bir anlatımla; avans kâr payı dağıtılan ortakların tam mükellef kurum ya da Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığı ile kâr payı elde eden dar mükellef kurum olması halinde yapılan avans kâr payı ödemeleri üzerinden vergi kesintisi yapılmayacak, diğer ortaklara yapılan ödemeler üzerinden ise %15 vergi kesintisi yapılacaktır. Kesilen vergiler ise, avans kâr payı dağıtımının yapıldığı aya ait muhtasar beyanname ile beyan edilecektir.

Avans kâr payı dağıtımında kurum ortakları açısından elde etme, kurumun yıllık safi kazancının kesinleşip, kârın nakden veya hesaben dağıtıldığı, diğer bir ifadeyle avansın kâr dağıtım kararı uyarınca dağıtılan kârdan mahsup edildiği tarihte gerçekleşecektir. Şu kadar ki; bu süre, ilgili hesap dönemine ilişkin beyannamenin verilmesi gereken tarihi içeren hesap döneminin sonunu geçemeyecektir.

Örnek: (N) A.Ş., 2015 yılı Ocak-Haziran dönemlerini kapsayan 6 aylık ara dönem finansal tablolarına göre 600.000,00 TL kâr elde etmiştir. (N) A.Ş.'nin % 40 hissesine (M) gerçek kişi, % 60 hissesine ise (S) gerçek kişisi sahiptir. (N) A.Ş.'nin 2015/Haziran ayında yapılan genel kurul toplantısında 2015/Ağustos ayında ortaklara avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin karar alınmıştır. Ayrıca 2015 yılı karının 2016/Eylül ayının son gününde ortaklara dağıtılması kararlaştırılmıştır.

Buna göre ortaklar açısından 2015/Ağustos ayında dağıtılan avans kâr payının elde etme tarihi 30.09.2016 olacaktır. Kâr payı elde eden (M) ve (S) gerçek kişi ortaklarının elde ettikleri kazancın beyan sınırı aşması halinde, 2016 takvim yılına ait gelir vergisi beyanname 2017 yılı 25 Mart tarihine kadar beyan edilmesi gerekmekte olup, 2015 yılında avans kâr payı üzerinden kesilerek beyan edilen vergilerin gelir vergisi beyannameinde hesaplanan vergiden mahsup edilmesi mümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan 2016/Eylül ayında kar dağıtım kararı alınmasaydı; en geç 2006/Aralık ayının son günü itibarıyla dağıtılan avans kar payı elde edilmiş olarak kabul edilecektir.

6.4- Avans Kâr Payı Uygulamasının Transfer Fiyatlandırması Yolu ile Örtülü Kazanç Karşısındaki Durumu

Avans kâr payı dağıtılması halinde, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtım hükümleri uygulanmayacaktır. Ancak, hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtım yapılan kârdan düşük çıkması halinde, ilgili mevzuatına göre geri çağrılan tutarlara

²⁵ Danıştay 4. D., E: 2007/2323, K: 2008/1612, T: 30.04.2008

transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır. Diğer bir anlatımla avans kâr payı dağıtımının vergisel olarak eleştiriye konu olmaması için, zarar doğmaması ve safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kardan büyük olması gerekmektedir. Aksi halde ortak, şirket parasını kullanmış sayılacak ve şirket adına faiz tahakkuku yapılması gerekecektir. Ayrıca bu faiz üzerinden KDV hesaplanması gerekeceği muhakkaktır.²⁶

Örnek: (N) A.Ş., 2015 yılı Ocak-Haziran dönemlerini kapsayan 6 aylık ara dönem finansal tablolarına göre 600.000,00 TL kâr elde etmiştir. (N) A.Ş.'nin 2015/Haziran ayında yapılan genel kurul toplantısında 2015/Ağustos ayında ortaklara 100.000,00 TL avans kâr payı dağıtılmasına ilişkin karar alınmış ve ilgili tarihte kar payı dağıtılmıştır. Kurum tarafından verilen olan 2015 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde 400.000,00 TL zarar beyan edilmiştir. Kurumun bir önceki yıla ait bilançoda yer alan genel kanuni yedek akçe tutar 60.000,00 TL , serbest yedek akçelerin tutarı ise 40.000,00 TL'dir.

Buna göre Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği'nin 6'ncı maddesi uyarınca kurumun 400.000,00 TL tutarındaki beyanından bir önceki yıla ait bilançoda yer alan genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin toplam tutarı olan 100.000,00 TL mahsup edilecektir. Bu işlem sonucunda (400.000,00-100.000,00) kalan 300.000,00 TL zarardan mahsup edilebilmesi için 2015/Ağustos ayında ortaklara dağıtılan 100.000,00 TL avans kâr payı yönetim organının ihtarı üzerine ortaklar tarafından şirkete iade edilecektir. Ortaklar tarafından iade edilen 100.000,00 TL avans kâr payına transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır.

Yukarıdaki örnekte yer alan olayda (N) A.Ş.'nin muhasebe kayıtları şu şekilde olacaktır:

31.03.2016		
540 YASAL YEDEKLER	60.000	
542 OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER	40.000	
580-GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI		100.000
Geçmiş yıllar zararının bir önceki bilançoda yer alan genel kanuni yedek akçe ve serbest yedek akçeden mahsubu		
/		
31.03.2016		
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR	100.000	
548 AVANS KAR PAYI KARŞILIĞI		100.000
Avans Kar Payının Geri Çağrılması		
/		

Aynı husus, birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işlerinin bitiminde zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kardan düşük olması halinde de geçerlidir. Bu nedenle, Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan mükelleflerin, dağıtılacak avans kâr payı tutarlarını, devam eden işlerin gerçekleşen maliyet ve hakedişleri arasındaki müspet farktan, kesinti suretiyle ödenen vergiler,

²⁶ Aydın Koca, "Avans Kâr Payı Dağıtımının Esasları ve Vergilendirilmesi" Mali Çözüm Dergisi, Mayıs-Haziran 2013

varsa geçmiş yıl zararlarının tamamı ile kanunlara ve esas sözleşmeye göre ayrılmak zorunda olan yedek akçeler düşüldükten sonra kalan kısmın yarısı üzerinden hesaplamaları gerekmekte olup bu hesaplamaların yapılması için ayrıca bir bilanço düzenlemesine gerek bulunmamaktadır.”

6.5- Avans Kâr Payı Uygulaması Nedeniyle Tespit Edilen Transfer Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hangi Tarih İtibariyle Gerçekleşmiş Sayılacaktır?

7 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile yapılan düzenlemeye göre avans kâr payının dağıtıldığı hesap dönemi itibarıyla zarar doğması veya safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması halinde, ilgili mevzuatına göre geri çağrılan tutarlara transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanacaktır. Böyle bir durumda ortaya çıkacak örtülü kazanç dağıtımının hangi tarihte meydana gelmiş sayılacağı üzerinde durulması gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu husus ile ilgili olarak gerek Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde gerekse Türk Ticaret Kanunu'nun kar payı avansı ile ilgili düzenlemelerinde herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bu nedenle örtülü kazanç dağıtımının avans kar payı dağıtımının yapıldığı tarihte mi yoksa ortakların geri ödeme yapması gereken tarihte mi gerçekleşmiş sayılacağı belirli değildir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 514. madde hükmü uyarınca bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde yapılması gereken olağan genel kurul toplantısında mali tabloların onaylanmasından sonra, hemen yapılacak yönetim kurulu toplantısında, tespit edilecek geri çağrılan tutarlar için iyiniyet kuralları içinde ortaklara makul bir süre verilerek söz konusu paraların şirkete iadesi istenmesi gerekmektedir. Buradan yola çıktığımızda, örtülü kazanç dağıtımının yönetim kurulunca iyiniyet kuralları içerisinde belirlediği geri ödeme tarihi itibarıyla ortaya çıktığını kabul etmek daha doğru olacaktır. Zira örtülü kazanç dağıtımının avans kar payı dağıtımının yapıldığını söyleyebilmek için yapılan işlemde tarafların iradesinin örtülü kazanç dağıtımı yönünde olduğunu ortaya koymak gerekecektir.

7- KURUMLAR TARAFINDAN YAPILAN KÂR DAĞITIMI SONUCU ELDE EDİLEN KÂR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ ve BEYANI

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin 1'inci fıkrasında kar payı menkul sermaye iradı olarak tanımlanmış olup; aynı maddenin ikinci fıkrasında kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı kar paylarının menkul sermaye iradı olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır:

- 1- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ile konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı veya benzeri gelirler dahil.);
- 2- İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited Şirket ortaklarının, iş ortaklıkları ortaklarının ve komanditerlerin kar payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan karların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nisbetinde tevzii, kazanç dağıtımı sayılmaz.)

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7'nci maddesindeki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde; Türkiye'de yerleşik gerçek kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte serma-

yesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az %50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kazançları dağıtılsın veya dağıtılmasın, iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren yıl itibarıyla dağıtılan kâr payı sayılır. Türkiye'de vergilendirilmiş kazancın iştirak tarafından sonradan dağıtılması durumunda, elde edilen kâr paylarının vergilendirilmiş kısmı bu tutardan indirilir.

Adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları, şirket kârının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılır;

3- Kurumların idare meclisi Başkan ve üyelerine verilen kâr payları;

7.1- Kâr Payını Elde Edenin Gelir Vergisi Mükellefi Olması Halinde Vergilendirme ve Beyan

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b) alt bendinde ise yukarıda yer alan ve menkul sermaye iradı olarak kabul edilen kar paylarının;

- i) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılması (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) halinde,
- ii) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç) ve gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılması (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) halinde,

bu kar paylarına isabet eden tutar üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan aynı bendin (b-iii) alt bendinde ise Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmın ana merkeze aktarılan tutarı üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer alan düzenlemelerden de görüleceği üzere kâr payları üzerinden yapılan vergi kesintisi uygulaması tam mükellefler tarafından yapılan kâr dağıtımı ve dar mükellefler tarafından yapılan kâr dağıtımına ilişkin olmak üzere ikiye ayrılabilir. Tam mükellefler tarafından yapılacak kar dağıtımına ilişkin vergi kesintisi Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b-i) ve (b-ii) alt bentlerinde düzenlenirken; Dar mükellefler tarafından yapılacak kar dağıtımına ilişkin vergi kesintisi Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b-iii) alt bendinde düzenlenmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b-i) alt bendinde yer alan düzenlemeye göre, tam mükellef kurumlar tarafından tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılacak kâr payları üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılacaktır. Diğer taraftan tam mükellef kurumlardan tam mükellef kurumlara dağıtılacak kâr payları Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-a bendi hükmü kapsamında iştirak kazancı niteliğinde olmalarından dolayı vergi kesintisine konu değildir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b-ii) alt bendinde yer alan düzenlemeye göre, tam mükellef kurumlar tarafından dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara ve gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılacak kâr payları üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılacaktır. Bununla birlikte Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 22'nci maddesi'nde dar mükellef kurumların iş yeri veya daimî temsilci vasıtasıyla elde edilen kazançlarının

tespitinde, aksi belirtilmediği takdirde tam mükellef kurumlar için geçerli olan hükümler uygulanacaktır. Bu doğrultuda Türkiye’de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde eden dar mükellef kurumların bu kar paylarında Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 5/1-a bendi hükmü kapsamında iştirak kazancı niteliğinde olmalarından dolayı vergi kesintisine konu değildir.

Tam mükellef kurumlardan elde edilen 75’inci maddenin 2’nci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar paylarının yarısı, aynı kanunun 22’nci maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca gelir vergisinden istisna edilmiştir. Söz konusu kar paylarının elde edenler tarafından kar payı üzerinden (İstisna edilen tutar dahil) 94’üncü madde uyarınca vergi kesintisi yapılacak ve tevkif edilen verginin tamamı, kâr payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda²⁷ yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Gelir Vergisi Kanunu’nun 94’üncü maddesinin 6’ncı bendinin (b-iii) alt bendinde yer alan düzenlemeye göre, Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmının, dar mükellef kurum tarafından ana merkeze aktarılan tutarı kâr payı sayılacak ve söz konusu tutar üzerinden %15 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

Geçiş dönemi ile ilgili düzenlemelere Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 61 ve 62’nci maddelerinde yer verilmiştir. Buna göre;

- Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 62’nci maddesinin (1-a) bendi uyarınca kurumların 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarını dağıtmaları halinde vergi kesintisi yapılmayacaktır. Gerçek kişilerce elde edilen bu kar payları aynı maddenin 2’nci fıkrası uyarınca gelir vergisinden müstesna olduğu için tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 62’nci maddesinin (1-b) bendi uyarınca 1999, 2000, 2001 ve 2002 hesap dönemlerinde elde edilen kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlar (serbest bölge kazancı, teknoloji geliştirme bölge kazancı, Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin işletilmesinden elde edilen kazançlar, işletmelerin aktifine dahil gayri menkul ve iştirak hisseleri ile yurt dışından elde edilen inşaat, onarma montaj ve teknik hizmetlerden sağlanan kazançlara ilişkin istisna gibi) ile aynı maddenin (1-c) bendi uyarınca Geçici 61’inci madde kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan yatırım indiriminden yararlanan kazançların dağıtılması halinde vergi kesintisi yapılmayacaktır. 1999, 2000, 2001 ve 2002 hesap dönemlerinde elde edilen kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlar ile Geçici 61’inci maddesi kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan yatırım indiriminden yararlanan kazançların dağıtımı halinde, gerçek kişilerce elde edilen kar paylarının net tutarına 1/9 eklendikten sonra bulunan tutarın yarısının 103’üncü maddede yazılı tarifinin 2’nci gelir diliminde yer alan tutarı aşması halinde söz konusu kar payları beyan edilecektir. Beyan edilen bu tutarın 1/5’lik kısmı hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Gelir Vergisi Kanunu’nun 22’nci maddesinde yer alan istisna hükmü bu kazançlara uygulanmayacaktır.

²⁷ Gerçek kişilerce elde edilen ve 75’inci maddenin 2’nci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr payları, beyana tabi başka gelirlerin bulunmaması, Türkiye’de vergi kesintisine tabi tutulmuş olması ve 103’üncü maddede yazılı tarifinin 2’nci gelir diliminde yer alan tutarı aşmaması koşuluyla beyan edilmeyecektir. Gelir Vergisi Kanunu’nun Geçici 55’inci maddesi uyarınca menkul kıymet yatırım fonlarından elde edilen kar payları tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir

7.2- Kâr Payını Elde Edenin Kurumlar Vergisi Mükellefi Olması Halinde Vergilendirme ve Beyan

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b-i) alt bendinde yer alan düzenleme 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15'inci maddesinin 2'nci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 2'inci fıkrası uyarınca tam mükellef kurumlar tarafından vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerindeki kâr payları üzerinden, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 3'üncü fıkrası²⁹ uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere %15 oranında vergi kesintisi yapılacaktır. Öte yandan tam mükellef kurumlar tarafından kurumlar vergisi mükelleflerine dağıtılan kâr payları aynı kanunun 5/1-a uyarınca iştirak kazancı olarak değerlendirileceği için bu kazançlar üzerinden vergi kesintisi yapılması söz konusu değildir.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 6'ncı bendinin (b-ii) ve (b-iii) alt bentlerinde yer alan düzenlemeler Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesinin 3'üncü ve 6'ncı fıkralarında düzenlenmiştir.

- Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca tam mükellef kurumlar tarafından, dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde sayılan kâr payları üzerinden Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15'inci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca¹⁴ vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere %15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılacaktır. Bununla birlikte Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 22'nci maddesi'nde dar mükellef kurumların iş yeri veya daimî temsilci vasıtasıyla elde edilen kazançlarının tespitinde, aksi belirtilmediği takdirde tam mükellef kurumlar için geçerli olan hükümler uygulanacaktır. Bu doğrultuda Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde eden dar mükellef kurumların bu kar paylarında Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-a bendi hükmü kapsamında iştirak kazancı niteliğinde olmalarından dolayı vergi kesintisine konu değildir.
- Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısımdan ana merkeze aktardıkları tutar üzerinden, kurum bünyesinde %15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılacaktır.

²⁹ Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15. maddesinin 3'üncü fıkrası hükmü uyarınca emeklilik yatırım fonlarının kazançları hariç olmak üzere, Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yazılı kazançlardan, dağıtılın veya dağıtılmasının, kurum bünyesinde %15 oranında vergi kesintisi yapılacaktır. Buna göre Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yazılı; -Türkiye'de kurulu menkul kıymet yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, -Portföyü Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, - Türkiye'de kurulu gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları, - Türkiye'de kurulu girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları, - Türkiye'de kurulu konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları, üzerinden dağıtılan kar payları 5520 sayılı KVK'nın 15/2'nci maddesi uyarınca vergi kesintisine tabi tutulmaz. Zira bu kurumların kazançları 5520 sayılı KVK'nın 15/3'üncü maddesi uyarınca dağıtılın dağıtılmasının vergi kesintisine tabidir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesinin 3'üncü ve 6'ncı fıkralarında yapılan düzenlemeler ile dar mükellef kurumların elde ettiği kar payları üzerinden yapılacak vergi kesintisi uygulamalarının tamamı Kurumlar Vergisi Kanunu'na alınarak vergi sistemimizdeki dağınıklık azaltılmaya çalışılmıştır. Böylece dar mükellef kurumların elde ettiği kar payları üzerinden yapılacak vergi kesintisi 30'uncu madde kapsamında gerçekleştirilecektir.

Örnek: (B) A.Ş. 2015 hesap dönemi başında tam mükellef (H) A.Ş.'nin %1 hissesini aldığı tespit edilmiştir. Söz konusu dönemde (B) A.Ş.'nin (H) A.Ş.'nin ilgili yıldaki kazancı üzerinden 140.000 TL kâr payı aldığı tespit edilmiştir. Buna benzer olarak (B) A.Ş.'de 2015 hesap döneminde kâr dağıtımı yapmıştır. Yapılan kâr dağıtımı sonucu (B) A.Ş.'nin ortaklarından tam mükellef (S) A.Ş. 30.000 TL, dar mükellef (M) A.Ş. 20.000 TL, dar mükellef (Ö) A.Ş. 15.000 TL (Dar mükellef (Ö) A.Ş. bu kazancı Türkiye'deki daimi temsilcisi vasıtasıyla elde etmiştir.), vergiden muaf (X) kurumu 23.000 TL, dar mükellef (R) gerçek kişi 16.000 TL ve tam mükellef (A) gerçek kişi 18.000 TL elde etmiştir.

Yukarıdaki veriler doğrultusunda (B) (B) A.Ş. ile ilgili olarak aşağıdaki işlemler yapılacaktır:

- (B) (B) A.Ş.'nin tam mükellef (H) A.Ş.'den elde ettiği 140.000 TL tutarındaki kâr payı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-a bendi kapsamında iştirak kazancı olarak değerlendirilecektir. Bu tutar kurum kazancına eklenecek ve Kurumlar Vergisi beyannamesinde "ZARAR OLSA DAHI İNDİRİLECEK İSTISNA VE İNDİRİMLER(-)" hesabında indirim konusu yapılacaktır. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1-a düzenlemesinde ortaklıkla ilgili herhangi bir oran belirtilmediği için (B) (B) A.Ş.'nin tam mükellef (H) A.Ş.'nin %1 hissesini sahip olması durumu değiştirmeyecektir.
- (S) A.Ş.'ye yapılan 30.000 TL kar payı ödemesi tam mükellef kurumdan elde edilmiş olduğundan (S) A.Ş. için 5/1-a bendi kapsamında iştirak kazancı olarak kabul edilecektir.
- Dar mükellef (M) A.Ş.'ye yapılan 20.000 TL'lik ödeme Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30/3'üncü maddesi kapsamında %15 oranında vergi kesintisine tabi tutulacaktır. Buna göre söz konusu tutar üzerinden $(200.000 \times 15/100) = 30.000$ TL vergi kesintisi yapılacaktır.
- Dar mükellef (Ö) A.Ş.'nin elde ettiği 15.000 TL'lik kazanç Türkiye'deki daimi temsilcisi vasıtasıyla elde edildiği için Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 22/1 ve 5/1-a maddeleri kapsamında iştirak kazancı olarak değerlendirilecektir.
- Vergiden muaf (X) kurumu'na dağıtılacak 23.000 TL kâr payı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15/2 maddesi kapsamında %15 oranında vergi kesintisine tabi olacaktır. Bu doğrultuda kesilecek tutar $(23.000 \times 15/100) = 3.450$ TL'dir.
- Dar mükellef (R) gerçek kişinin 16.000 TL kâr payı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b (ii) maddesine göre %15 stopaja tabi olacaktır. Dar mükellef (R)'nin brüt 16.000 TL kâr payı Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/2 maddesine göre tevkif suretiyle vergilendirilmiş menkul sermaye iradı olduğu için beyan edilmeyecektir.
- Tam mükellef (A) gerçek kişinin elde ettiği 18.000 TL kar payı ise Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b(i) maddesine göre %15 stopaja tabi olacaktır. Bu doğrultuda kesilecek tutar $(18.000 \times 15/100) = 2.700$ TL'dir. Ortak (A)'nın hissesine düşen brüt kâr payı 18.000 TL'nin yarısı 9.000 TL olup; bu tutar Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1-c maddesine göre 2015 yılı için geçerli olan 29.000,00 TL beyan sınırını aşmadığından Menkul sermaye iradı olarak beyan edilmeyecektir.

8- KÂRIN SERMAYEYE EKLENMESİ

8.1- Kârın Sermayeye Eklenmesi Kâr Dağıtımı Sayılmaz

İşletme yönetimlerinin temel amaçlarının başında, işletmenin piyasa değerini, en yüksek düze-

ye çıkarma yer almaktadır. İşletmenin piyasa değeri yükseldikçe ortaklar da bu durumdan menfaat sağlayacaklardır. İşletmeler ifade edilen bu amaca ulaşabilmek için güçlü bir sermayeye ihtiyaç duymaktadırlar. Her ne kadar işletmelerin sermaye ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik alternatif finansman yöntemleri mevcut bulunsun da, bu alternatif finansman yöntemlerinin hiç birisi hem işletmeye hem de menfaat gruplarına işletmenin kendi sermayesi kadar güven vermemektedir. Bu nedenle günümüzde işletmeler uzun vadeli planlarını gerçekleştirmek için elde ettikleri karlarını ortaklarına dağıtmayarak sermayelerine ilave etme yoluna gitmektedirler.

İfade edilen bu uygulamayı devletler vergi mevzuatlarına koydukları düzenlemeler ile desteklemektedirler. Bu bağlamda ülkemizde Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin (6/b) bendinde 4369 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, kurumların elde etmiş oldukları kârları ortaklarına dağıtmayarak sermayeye eklemelerinin kar dağıtımı sayılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Kârın ortaklara dağıtılmayarak sermayeye eklenmesi işleminde vergisel açıdan özellikli iki durum ortaya çıkmaktadır:

- 1- Kârın sermayeye eklenmesinin "gelir stopajı" karşısındaki durumu,
- 2- Kârın sermayeye eklenmesinin, gerçek kişi ortaklar açısından "menkul sermaye iradi" elde edilmiş sayılıp sayılmayacağı²⁹

İfade edilen özellikli iki durumdan ilki Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin (6/b) bendine 4369 Sayılı Kanunla eklenen "kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz" parantez içi hükmü ile açıklığa kavuşturulmuştur. Yapılan bu düzenleme ile, tam mükellef kurumlar tarafından elde edilen karların sermayeye eklenmesi uygulaması kar dağıtımı olarak değerlendirilemeyecektir. Dolayısıyla sermayeye eklenen kâr üzerinden de vergi vergi kesintisi yapılmayacaktır.

İfade edilen ikinci özellikli durum olan kârın sermayeye eklenmesinin gerçek kişi ortaklar açısından menkul sermaye elde edilmiş sayılıp sayılmayacağı hususu ise ilk olarak 231 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde açıklanmıştır. Söz konusu Tebliğ'de kurumların kârlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kâr dağıtım işlemlerinde, kâr payı elde eden ortaklar nezdinde yapılacak vergilemeyle ilgili olarak; 4369 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanunu'nun değişik 94'üncü maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde yer alan hükümlerle, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilmemiş kazançları üzerinden yapılacak vergi kesintisinin kazancın dağıtımına bağlandığı, bu kapsamda yapılan düzenleme ile kârın sermayeye ilavesinin kâr dağıtımı sayılmayarak, sermayeye eklenen kârlar üzerinden vergi kesintisinin yapılmamasının öngörüldüğünü; bununla birlikte, kârın sermayeye ilave edilmesinin kâr dağıtımı sayılmayacağına ilişkin hükmün, 94/6/b-i maddesi uyarınca yapılacak vergi kesintisi açısından bir belirleme yaptığını, dolayısıyla gerçek kişi ortaklar tarafından, kârın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen bedelsiz hisselerin menkul sermaye iradi olarak beyan edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

231 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yer alan bu düzenleme daha sonrasında dava konusu olmuş ve Danıştay 4. Dairesi 06.12.2000 Tarih ve Esas No: 2000/1307, Karar No: 2000/5053 Sayılı kararı ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde karın sermayeye ilavesinin kâr dağıtımı sayılmayacağından bahisle ortaklar açısından da elde edilmiş bir kâr payından söz edilemeyeceği belirtilerek bu gelirlerin beyanına ilişkin 231 Seri No.lu

²⁹ Şükrü Kızılot, "Kârı Sermayeye Eklemenin Kâr Dağıtımı Sayılmayacağı", Yaklaşım Dergisi, Ocak 2011

Tebliğ'in iptaline karar vermiş olup, bu karar Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 08.6.2001 tarih ve Esas No: 2001/180, Karar No: 2001/224 Sayılı kararı ile kesinleşmiş bulunmaktadır. Bunun üzerine yayımlanan 243 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde gerçek kişi ortaklar tarafından karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının beyan edilmemesi, yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda tarhiyatı kaldıran vergi mahkemesi kararları üzerine Danıştay'da temyiz yoluna gidilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı da konu ile ilgili olarak vermiş olduğu bir özeltede³⁰ yapılan açıklamalara paralel bir görüş vermiştir;

"İlgi yazının incelenmesinden, kârın sermayeye eklenerek ortaklara bedelsiz hisse senedi verilmesi halinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kar paylarının yıllık beyanname ile beyan edilip edilmeyeceğine ilişkin olarak tereddüte düşüldüğü anlaşılmıştır. "Kârın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradi olarak beyanı gerektiği" yolundaki açıklamanın yer aldığı 231 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği Danıştay 4'üncü Dairesinin 06.12.2000 tarih ve Esas No: 2000/1307 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Söz konusu Danıştay kararı Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 08.06.2001 tarih ve Esas No:2001/180, Karar No: 2001/224 sayılı kararı ile onanmıştır. Dolayısıyla, gerçek kişi ortaklar tarafından karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradi olarak beyanı gerekmemektedir. Bilgi edinilmesini rica ederim."

Yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Gelir Vergisi Kanun'un 94/6-b-i bendindeki "Kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmaz" hükmü, sadece sermayeye ilave olunan kârların stopajını önlemekle kalmaz aynı zamanda, bu ilave sonucu ortaklara bedelsiz hisse verilmesinin, temettü geliri elde edilmiş sayılmayacağı, dolayısıyla beyanı gerekmeyeceği anlamına da gelmektedir.³¹

8.2- Sermayeye Eklenmiş Kârın Sermayenin Azaltılması ve Tasfiye Durumlarında Ortaklara Geri Verilmesi Kâr Dağıtımı Sayılır Mı?

İşletmeler tarafından elde edilen kârın ortaklara dağıtılmayarak sermayeye ilave edilmesinin kâr dağıtımı olarak nitelendirilemeyeceğini daha önceki bölümde detaylı olarak açıklamıştır. Peki bu şekilde sermayeye eklenen kârın tamamının veya bir bölümünün sermayenin azaltılması ve işletmenin tasfiyesi durumlarında ortaklara geri verilmesi durumunda nasıl işlem tesis edilecektir. Bu şekilde yapılacak bir işlem kar dağıtımı olarak değerlendirilebilecek midir?

Bu soruya cevap vermeden önce işletmelerin niçin sermaye azaltımı yaptıklarını ve azaltılacak sermayenin hangi unsurlardan meydana geldiğini anlatmamızın konunun anlaşılması açısından faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Anonim şirketlerde sermaye azaltımı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 473-475'inci maddelerinde düzenlenmektedir. Aynı Kanun'un 592'inci maddesinde anonim şirketlerin esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümlerin limited şirketlere kıyas yoluyla uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Yine aynı Kanun'un 565'inci maddesinde yer alan hükümden sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde de yapılacak sermaye azaltımı işleminde anonim şirketlere ilişkin hükümlerin dikkate alınacağı anlaşılmaktadır.

³⁰ Gelir İdaresi Başkanlığının 18.10.2001 Tarih ve B.07.0.GEL.0.40/4066-632/56147 Sayılı Özeltgesi

³¹ Mehmet Bingöl, "Karın Sermayeye İlavesi Kâr Dağıtımı Sayılmaz Hükmü ile İlgili 231 Sayılı Gelir Vergisi Tebliğinin Değerlendirilmesi" Yaklaşım Dergisi, Nisan/2000

İşletmelerde sermaye azaltımı temelde iki amaç ile yapılır. Birincisi; işletmenin sermayesinin ihtiyaçtan fazla olması durumunda fazla olan kısmın sermaye azaltımı yolu ile ortaklara ödenmesidir. İkincisi ise; Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı madde hükmü doğrultusunda, işletmenin birikmiş zararlarının yok edilerek, bilançonun makyajlanmasıdır. Bu şekilde gerek işletme ortakları ve bankalar, gerekse 3'üncü kişiler nezdinde bilançoda istikrar ve sağlıklı bir görünüm sağlanacaktır. Bu iki temel amaç haricinde, işletmenin kendi hisse senetlerini iktisap etmesi (TKK md.379), mevcut bir ortağın ortaklıktan çıkması, bölünme (TKK md.162), devir ve birleşme (TKK md.139) gibi yeniden yapılanmalar sebebiyle de sermaye azaltımı yöntemine başvurulabilir.

Azaltıma konu olacak Sermaye; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları ile dönem kârından oluşabilmektedir. Bu unsurları Maliye Bakanlığının vermiş olduğu özelgelerdeki genel değerlendirmeleri ile birlikte kısaca açıklarsak;

Ödenmiş Sermaye; işletme sahipleri tarafından işletmeye koydukları ve Ticaret Siciline tescil edilen sermaye tutarını ifade etmektedir. Maliye Bakanlığı vermiş olduğu özelgelerde sermaye azaltımının, ortaklar tarafından nakden veya aynen yapılan ödemelerden kaynaklanması halinde ortakların esas olarak işletmeye koydukları sermayeyi Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde geri almış olmaları nedeniyle mükellefiyet statüsüne bakılmaksızın vergilendirme işlemi yapılmaması gerektiğini ifade etmektedir.

Kar Yedekleri; yasal yedekler, statü yedekleri, olağanüstü yedekler ve özel fonlardan oluşmaktadır. Yasal yedekler, Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca ayrılması zorunlu olan kâr yedekleridir. Statü yedekleri, şirket ana sözleşmesinde hüküm bulunması durumunda ayrılmaktadır. Olağanüstü yedek akçeler, şirket Genel Kurulu tarafından karar alınması durumunda ayrılmaktadır. Yasal, statü ve olağanüstü yedekler, kurum kazancından hesaplanan kurumlar vergisinin düşülmesi sonucu bulunan tutar üzerinden ayrılmaktadır. Özel fonlar ise, vergi kanunları gereğince bir istisnadan yararlanmak amacıyla işletmede bırakılması veya tasarrufu zorunlu olan tutarlardır.³² Maliye Bakanlığı vermiş olduğu özelgelerde söz konusu kalemlerin sermaye azaltımı nedeniyle ortaklara iade edilmesi, kâr payı dağıtımına bağlı olarak stopaj yapılmasını gerektirdiğini ifade etmektedir.

Sermaye yedekleri; hisse senedi ihraç primleri, hisse senedi iptal kârları, maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışları, iştirakler yeniden değerlendirme artışları, maliyet artış fonlarından oluşmakta olup, Maliye Bakanlığı vermiş olduğu özelgelerde daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan varlık yeniden değerlendirme değer artış fonu ve maliyet artış fonu ile pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı yapması nedeniyle ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen bu tutarlar üzerinden öncelikle kurumlar vergisi hesaplanması, vergi sonrası dağıtılan kazanç üzerinden de kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Geçmiş Yıl Kârları da, geçmiş faaliyet dönemlerinde ortaya çıkan ve işletme sahibine veya ortaklarına dağıtılmamış bulunan kârlardan ilgili yedek hesaplarına alınmayan geçmiş yıllar kârlarını oluşturmakta olup; Maliye Bakanlığının vermiş olduğu özelgelerde daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl kârlarının, şirketin sermaye azaltımı yapması nedeniyle ortaklara dağıtılması durumunda, kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

Maliye Bakanlığı sermaye azaltımı yapılması durumunda öncelikle söz konusu sermaye unsurlarından kâr yedekleri, sermaye yedekleri ve geçmiş yıl karlarının işletmeden çekildiğinin kabul edil-

³² Umut Varlı, "Şirketlerde Sermaye Azaltımının Vergisel Boyutu", Yaklaşım Dergisi, Mayıs 2013, Sayı: 245

mesini; bu unsurların toplamının sermaye azaltım tutarını karşılamaması durumunda karşılanmayan kısmın ödenmiş sermayeden azaltıldığı kabul edilmesi gerektiği görüşünü benimsemiştir. Maliye Bakanlığı'nın bu görüşünü yansıtan özgelere birine aşağıda yer verilmiştir:³³

İlgide kayıtlı özelge talep formunda, şirketinizin sermayesini azaltmaya karar verdiğiniz, sermaye hesabınızın içinde değer artış fonları, enflasyon düzeltme fonları, maliyet artış fonları ve geçmiş yıl karlarının da bulunduğu belirtilerek, sermaye azaltılması sonucunda vergisel olarak yapılması gereken işlemler konusunda Başkanlığımız görüşü talep edilmektedir.

Sermaye azaltımının, ortaklar tarafından nakden veya aynen yapılan ödemelerden kaynaklanması halinde ise ortakların esas olarak işletmeye koydukları sermayeyi Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde geri almış olmaları nedeniyle mükellefiyet statüsüne bakılmaksızın vergilendirme işlemi yapılmayacaktır.

Yapılacak olan sermaye azaltımında da öncelikle yeniden değerlendirme değer artış fonu, maliyet artış fonu, pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları ve geçmiş yıl karlarının işletmeden çekildiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

Bu hüküm ve açıklamalara göre, Gelir Vergisi Kanununun geçici 62 nci maddesi hükümleri de göz önünde bulundurularak,

- *Daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan varlık yeniden değerlendirme değer artış fonu ve maliyet artış fonu ile pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı yapması nedeniyle ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen bu tutarlar üzerinden öncelikle kurumlar vergisi hesaplanması, vergi sonrası dağıtılan kazanç üzerinden de kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması,*
 - *Daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl karlarının, şirketin sermaye azaltımı yapması nedeniyle ortaklara dağıtılması durumunda, kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması,*
- gerekmektedir.*

Bilgi edinilmesini rica ederim."

Kanaatimizce Maliye Bakanlığının yukarıda yer alan görüşü kesinlikle hatalıdır. Şöyle ki; azaltılan sermayenin ödenmiş sermayeye mi, kâr veya sermaye yedeklerine mi, yoksa geçmiş yıl kârlarına mı ait olabileceğini her zaman kesin olarak bilmek mümkün değildir. Kaldı ki bunu bilsek bile;örneğin azaltılacak kısmın tamamının kâr yedeklerinden olduğunu kabul etsek; bu azaltılacak kısmın vergilendirilebileceğini söylemek mümkün değildir. Çünkü unsuru ne olursa olsun sermayeye ilave edilen bir tutarın artık sermaye olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Nitekim Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b-i bendindeki "Kârın sermayeye ilavesi kâr dağıtımı sayılmaz" hükmü ile kârın sermayeye ilave edilmesi ile artık kar niteliğini yitirdiğini ve sermaye niteliği kazandığını ifade etmektedir. Diğer taraftan kâr payı Türk Ticaret Kanunu'nun 507'nci maddesi hükmünde, kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre pay sahiplerine dağıtılması kararlaştırılmış net dönem kârından pay sahibinin payı oranında aldığı katılma hakkını olarak tanımlanmış iken sermaye azaltımı ya da şirketin tasfiyesi nedeniyle ortağa geri verilen tescil edilmiş sermaye payı kar payı olarak adlandırılmamıştır. Bu anlamda, Gelir

³³ Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün 30.07.2013 Tarih ve 38418978-125[6-12/7]-809 Sayılı Özelgesi

ve Kurumlar Vergisi Kanunları'nda özel bir düzenleme yapılmadığı sürece muvazaa hali saklı kalmak koşulu ile sermaye azaltımı geçmiş yıl karlarından yapılırsa bile azaltılan sermaye payı vergileme konusu yapılmamalıdır.

Vergilemede bir kanun maddesinin kıyas yapılmak suretiyle, kanunda açıkça belirtilmeyen bir konuda vergileme yoluna gidilmemesi temel prensiplerdendir. Dolayısıyla, geri verilen sermaye payını kar payı addedip vergileme yapılması, akla ve mantığa uygun gelse bile, bu temel prensibe de aykırıdır.³⁴

9- SONUÇ

Halka açık olmayan ortaklıklarda avans kâr payı uygulamasının getirilmesi ile tekrar gündeme gelen kâr dağıtımı uygulamasında; 6762 Sayılı Kanun'dan süre gelen ihtilafı hususlar, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Öte yandan halka açık anonim ortaklıklarca yapılan kar dağıtımı uygulaması temel içerik olarak halka açık olmayan ortaklıklarca yapılan kar dağıtımı uygulaması ile benzer olmakla birlikte; Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer alan özel düzenlemeler ile belirli noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Çalışmamızda Kâr dağıtımı uygulaması tüm yönleri ile ortaya konularak konunun yasal ve idari düzenlemeler karşısındaki durumu ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, 6098 Sayılı Borçlar Kanunu
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- AKARCA, A., Dr. ŞAFAK, M. "Daha önce sermayeye ilave edilmiş kar paylarının sermaye azaltımı ya da tasfiye halinde ortaklara ödenmesinde vergileme gerekir mi?", <http://www.ozdogrular.com>
- ALTAŞ, S. "Anonim Ve Limited Şirketlerde Birinci Temettünün Ödenmesi Zorunlu Mudur?", Mali Çözüm Dergisi Eylül-Ekim 2013, Sayı 119
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün 30.07.2013 Tarih ve 38418978-125[6-12/7]-809 Sayılı Özelgesi
- BİNGÖL, M. "Karın Sermayeye İlavesi Kar Dağıtımı SayılmazHükmü İle İlgili 231 Sayılı Gelir Vergisi Tebliği'nin Değerlendirilmesi" Yaklaşım Dergisi,Nisan/2000
- CAN, M. E. Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 4, Ekim 2011, s. 4
- Danişay 4. D., E: 2007/2323, K: 2008/1612, T: 30.04.2008
- ERTAŞ, F. Ç., KARACA, S. S. Kâr Dağıtımının İlanı ve Gerçekleşmesi Arasında Geçen Sürenin Firma Değerine Etkisi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, S. 47, Temmuz 2010, s. 59
- Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 18.10.2001 Tarih ve B.07.0.GEL.0.40/4066-632/56147 Sayılı Özelgesi
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 09.08.2012 tarih ve 28379 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliğ, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 23.01.2014 Tarih ve 28891 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan II-19.1 Sayılı Kâr Payı Tebliği,1 Sıra No.lu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği

³⁴ Akif Akarca Dr. Mehmet Şafak, "Daha önce sermayeye ilave edilmiş kar paylarının sermaye azaltımı ya da tasfiye halinde ortaklara ödenmesinde vergileme gerekir mi?",<http://www.ozdogrular.com> Erişim Tarihi: 21 Ekim 2015

- GÜNDOĞDU, B. "Limited Ve Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı Ve Muhasebeleştirilmesi", <http://www.vergi.tc>
- İSMMMO Çalışma Grubu, " Kar Dağıtımı ve Vergilendirilmesi" <http://archive.ismmmo.org.tr/>
- Sermaye Piyasası Kurulu Kâr Payı Rehberi
- KARYAĞDI, N. "Tüm Yönleriyle Kâr Dağıtımı", Ankara, Oluş Yayıncılık, 2008
- KIZILLOT, Ş. "Kârı Sermayeye Eklemenin Kâr Dağıtımı Sayılmayacağı", Yaklaşım Dergisi, Ocak 2011
- KOCA, A. "Avans Kâr Payı Dağıtımının Esasları ve Vergilendirilmesi" Mali Çözüm Dergisi, Mayıs-Haziran 2013
- SEZGİN, B. Limited Şirket Hisse Devirlerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi, Mali Çözüm, S. 97, 2010, s. 226.
- ÜNLÜ, U. Anonim Şirket Genel Kurul Toplantısının Yapılamaması, Ertelenmesi ve Toplantı Sonunda Yapılacak İşlemler, Mali Çözüm, S. 115, 2013, s. 207-208
- VARLI, U. "Şirketlerde Sermaye Azaltımının Vergisel Boyutu", Yaklaşım Dergisi, Mayıs 2013, Sayı: 245
- <https://tr.wikipedia.org>